

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Prozodická analýza Učebního slovníku jazyka čínského (hesla 247–330)

Prozodic Analysis of the Learning Dictionary of Modern Chinese
(Headwords 247–330)

OLOMOUC 2018 Šárka Twardziková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tereza Slaměňíková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma *Prozodická analýza Učebního slovníku jazyka čínského (hesla 247–330)* vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Anotace

Ve své bakalářské práci se zabývám charakterem rytmického členění příkladových vět v prozodické transkripci z *Učebního slovníku jazyka čínského*, který vytvořil O. Švarný. Konkrétně se zaměřuji na 801 vět obsažených v heslech 247–330. Prvním krokem mé diplomové práce převedení tištěného textu příkladových vět do elektronické podoby. Na základě takto zpracovaného textu analyzuji lineární členění vzorku, kde zjišťuji počet a velikost kól, segmentů a počet slabik. Dále podrobuji analýze strukturu rytmu jednotlivých segmentů, kde je hlavním předmětem mého zájmu sedm stupňů prominence, určení a zastoupení typů rytmů (ascendentní, descendentí a akronymický). Dalším důležitým aspektem je analýza kól, kde se věnuji jejich délce a kól. V závěru mé bakalářské práce komparuji moje výsledky s výsledky Oldřicha Švarného.

Klíčová slova: prozodická transkripce, Oldřich Švarný, lineární členění, sedm stuňů prominence, rytmus, kólon, segment, iktus, akronymie, descendance, ascendance

Počet stran: 61

Počet znaků: 84 839

Počet použité literatury: 20

Počet příloh: 5

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Tereze Slaměnikové, Ph.D., za vstřícnost, trpělivost a profesní odbornost při podávání cenných informací a rad během psaní této práce.

Obsah

Obsah.....	5
Seznam tabulek, grafů a ukázek.....	7
Tabulky	7
Grafy	7
Ukázky	8
Seznam zkratk, symbolů	9
Ediční poznámka	10
Úvod	11
1 Prozodický výzkum ve světě	12
2 Dílo profesora Oldřicha Švarného	14
3 Teoretická část	16
3.1 Přepis čínského znakového písma.....	16
3.2 Prozodická transkripce	17
3.2.1 Sedm stupňů prominence	18
3.2.2 Lineární členění vět.....	20
4 Analýza vzorku	21
4.1 Příprava a zpracování	21
4.1.1 Příprava vzorku.....	21
4.1.2 Metodologie	24
4.2 Výsledky analyzovaných hodnot vzorku.....	25
4.2.1 Lineární členění	25
4.2.2 Prominence slabik	26
4.2.3 Rytmické členění segmentů.....	27
4.2.4 Rytmické členění kól.....	44
Závěr.....	53
Resumé	55

Seznam literatury	56
Seznam příloh	59
Přílohy na CD	59
Přílohy dokumentu.....	59
Přílohy dokumentu	60

Seznam tabulek, grafů a ukázek

Tabulky

Tabulka 1: Grafické rozlišení prominence	22
Tabulka 2: Vysvětlivky zkratk analyzy pro pozici v kólech.....	23
Tabulka 3: Lineární členění kóla.....	25
Tabulka 4: Lineární členění segmentu	26
Tabulka 5: Prominence slabik – jednoslabičné segmenty	28
Tabulka 6: Rytmičké členění – dvouslabičné segmenty	30
Tabulka 7: Rytmičké členění – trojslabičné segmenty.....	33
Tabulka 8: Rytmičké členění – čtyřslabičné segmenty	35
Tabulka 9: Rytmičké členění – pětislabičné segmenty	38
Tabulka 10: Rytmičké členění – šestislabičné segmenty	41
Tabulka 11: Rytmičké členění – sedmi a vícslabičné segmenty	43
Tabulka 12: Rytmičké členění segmentů - shrnutí.....	44
Tabulka 13: Typy sledů v kólonách	45
Tabulka 14: Výsledky analyzy kól.....	52

Grafy

Graf 1: Prominence slabik - zastoupení	27
Graf 2: Prominence slabik – jednoslabičné segmenty	27
Graf 3: Pozice v kólu – jednoslabičné segmenty	27
Graf 4: Funkční charakteristiky – jednoslabičné segmenty.....	28
Graf 5: Syntagmata a kompozita – dvouslabičné segmenty	31
Graf 6: Rytmičké členění – trojslabičné sledy.....	33
Graf 8: Rytmičké členění – čtyřslabičné, jednoiktové sledy	36
Graf 7: Rytmičké členění – čtyřslabičné, dvouiktové sledy	36
Graf 9: Rytmičké členění – pětislabičné, jednoiktové sledy	39
Graf 10: Rytmičké členění – pětislabičné, dvouiktové sledy	39
Graf 11: Rytmičké členění – šestislabičné, dvouiktové sledy	42
Graf 12: Rytmičké členění – šestislabičné, trojiktové sledy.....	42
Graf 13: Rytmičké členění – vícslabičné segmenty	43
Graf 14: Rytmičké členění - jednosledová kóla.....	46
Graf 15: Rytmičké členění - vícsladová kóla bez sousedství arzí	47
Graf 16: Rytmičké členění - vícsladová kóla se sousedstvím arzí	49

Graf 17: Rytmičké členění - výsledová kóla s vloženou atónickou slabikou.....	50
---	----

Ukázky

Ukázka 1: Přepis hesla 0283.01	21
Ukázka 2: Přepis hesla 0268.02	22
Ukázka 17: Funkční charakteristiky – jednoslabičné segmenty	28
Ukázka 3: Určení rytmu – dvouslabičné segmenty.....	29
Ukázka 18: Funkční charakteristiky – dvouslabičné segmenty	30
Ukázka 4: Méně obvyklé případy – dvouslabičné segmenty	32
Ukázka 5: Určení rytmu – trojslabičné segmenty	32
Ukázka 6: Určení rytmu – čtyřslabičné segmenty	34
Ukázka 7: Méně obvyklé případy - čtyřslabičné segmenty.....	37
Ukázka 8: Určení rytmu – pětslabičné segmenty.....	37
Ukázka 9: Méně obvyklé případy - šestislabičné segmenty.....	40
Ukázka 10: Určení rytmu – šestislabičné segmenty.....	40
Ukázka 11: Méně obvyklé případy – šestislabičné segmenty	41
Ukázka 12: Rytmičké členění – jednosledová kóla	45
Ukázka 13: Rytmičké členění – vícesledová kóla bez sousedství arzí	46
Ukázka 14: Rytmičké členění – vícesledová kóla se sousedstvím arzí.....	48
Ukázka 15: Rytmičké členění – vícesledová kóla s vloženou atónickou slabikou.....	49
Ukázka 16: Rytmičké členění – vícesledová kóla s vloženou atónickou slabikou i sousedstvím arzí.....	50

Seznam zkratek, symbolů

ČSAV	Československá akademie věd
USJČ	Učební slovník jazyka čínského
PTR	prozodická transkripce
AS	ascendentní rytmus
DE	descendentní rytmus
AKR	akronymický rytmus
pDE	descendentní rytmus s předklonkou
ASe	ascendentní rytmus s příklonkou
ASee	ascendentní rytmus s dvěma příklonkami
pAKRe	akronymický rytmus s předklonkou a příklonkou
pAKR	akronymický rytmus s předklonkou
AKRe	akronymický rytmus s příklonkou
AS+p/e+DE	ascendentní rytmus s descendentním spojený předklonkou/příklonkou
ZT	zdůrazněně tónická prominence
PI	plnětónická iktová prominence
PN	plnětónická neiktová prominence
OI	oslabeně tónická iktová prominence
ON	oslabeně tónická neiktová prominence
AT	atónická slabika

Ediční poznámka

V mé bakalářské práci využívám k přepisu čínského znakového písma do latinky abecedu pīnyīn, kterou pro lepší přehlednost stejně jako příklady prozodické transkripce zapisuji pomocí fontu Courier New. Pro zápis zjednodušeného znakového písma, 简体字, používám font SimSun.

Úvod

Čínský jazyk se pro českého rodilého mluvčího zdá být jedním z nejobtížnějších jazyků vůbec. Vyznačuje se mnohými specifiky, s nimiž se v českém jazyce nelze setkat. Jedním z nich je tónovost. Čínský jazyk je charakteristický čtyřmi fonetickými tóny. V souvislém mluveném projevu nicméně dochází k jejich oslabování, nebo naopak posilování jejich tónové prominence, čímž se utváří specifický rytmus řeči. Těchto úskalí si byl vědom i Oldřich Švarný, proto vytvořil právě pro česky mluvící studenty, kteří se chtějí začít učit čínštinu, transkripci čínského jazyka, která naznačuje lineární a rytmické členění vět. Díky prozodické transkripci si český mluvčí dokáže uvědomit všechny tyto zmiňované aspekty, a je proto schopen správně je použít v praxi. Tento systém byl využit v unikátním čtyřdílném *Učebním slovníku jazyka čínského*, z něhož jsem v mé práci primárně čerpal.

Vzhledem ke skutečnosti, že u výše uvedeného slovníku doposud nebyla kompletně provedena analýza celého korpusu, kladu si za hlavní cíl práce zpracovat a řádně zanalyzovat vzorek textu v prozodické transkripci, jenž je obsažen v heslech 247–330. Jako předlohu budu využívat analýzu popsanou panem profesorem Švarným v *Hovorové čínštině v příkladech III*. Stejně jako autor slovníku budu provádět analýzu suprasegmentální roviny exemplifikačních vět.

V první části práce se budu věnovat zahraničním výzkumům prozodické analýzy čínského jazyka. V další kapitole porovnáím tyto výzkumy s dílem O. Švarného, kde slovník představuji z makrostrukturálního a mikrostrukturálního hlediska. Dále vysvětlím základní pojmy a pravidla prozodické transkripce. Následně popíši způsob zpracování a výsledky analýzy rytmického členění segmentů a kól.

Jelikož jednou z hlavních otázek práce je, zda mnou zjištěné hodnoty zkoumání budou korespondovat s výsledky předešlých výzkumů prozodické transkripce, či nikoli, budu celkové hodnoty komparovat s výsledky O. Švarného a T. Slaměnkové, kteří se stejnou problematikou zabývali už ve vlastních analýzách. K tištěné podobě práce přiložím dokumenty na CD obsahující konkrétní řešení práce. Jelikož analyzovaný vzorek doposud nebyl převeden do elektronické podoby, mohou být přílohy využity k rozšíření a tím také zpřístupnění díla pana Švarného v elektronické podobě.

1 Prozodický výzkum ve světě

V mé bakalářské práci se primárně zabývám dílem pana profesora Oldřicha Švarného, avšak také si uvědomuji existenci jiných výzkumů se stejnou problematikou, a to prozodickou analýzou čínského jazyka ve světě. Proto bych chtěla úvodem mé práce zařadit i výzkumy zahraničních vědců. Dílo O. Švarného *Učební slovník jazyka čínského* (dále jen jako USJČ) se řadí bezpochyby k těm obsáhlejší, ale obrací se bohužel jen k omezenému počtu lidí, jelikož je napsáno v českém jazyce. To může být důvod, proč jsem při mém hledání na odkazy USJČ v jiných zahraničních dílech nenarazila, a to i navzdory tomu, že se na mezinárodní spolupráci a výzkumu autor podílel. Díky zprostředkování profesorem P. Kratochvílem měl možnost se dostat na University of Princeton a University of Berkeley.¹

Mezi další vědecké poznatky z oblasti čínské prozodie řadíme mimo jiné Xiao-nan Susan Shen s dílem *The prosody of Mandarin Chinese* z Univerzity California Publications. V této práci se autor zabýval problematikou intonace v komparaci s intonací v jazyce francouzském. Avšak hlavním bodem zájmu této dizertační práce je zaměření se na prozodickou analýzu mandarínské čínštiny. Autor hlavní problémy výzkumu prozodického systému shrnuje do tří oblastí: nedokonalá metoda výzkumu, zmatené využívání označení tónů a iktů v mluveném textu a další potíže se můžou jevit jako nesprávný předpoklad k vytvoření intonací. Autor práce také uvádí jiné vědce, kteří se dle jeho názoru nezaměřili na metodologii detailně, a proto byl jejich výzkum nepřesný.²

Dalším velmi poutavým článkem, který se zabývá prozodií čínštiny, je *An RNN-Based Prosodic Information Synthesizer for Mandarin Text-to-Speech*. Skupina vědců Sin-HorngChen Shaw-Hwa Hwang a Yih-Ru Wang pojednává o novém prozodickém syntenzátoru, jenž generuje prozodické informace, jako jsou: obrysovost slabiky, energetické hladiny slabiky, počáteční a konečná délka slabiky a také mezislabikové trvání mezer.³

V práci *Effects of tone and focus on the formation and alignment of f_0 contours*, z roku 1991 Yi Xu rozebírá melodii intonace a kontury základní frekvence mluvené čínštiny. Bylo zjištěno, že zkoumané vzorky určují většinou tvar globální, což je sklon

---

¹ŠVARNÝ: 2000, str. xxi.

²SHEN: 1990.

³CHEN, HWANG a WANG: 1998, str. 226–239.

stoupajících a klesajících křivek. Vyrovnání obrysů křivek se slabikou ovlivňuje základní frekvenci čínské věty (f_0).⁴

Výzkum Anne Cutler, Delphine Oahan a Wilma van Donselaar s názvem *Prosody in the Comprehension of Spoken Language: A Literature Review* z roku 1997 využívá prozodických informací k porozumění mluvenému jazyku. Analýza se zabývá třemi hlavními oblastmi: použitím prozodie při rozpoznání mluvených slov, jejím využitím při výpočtu syntaktické struktury a roli prozodie při zpracování diskurzivní struktury.⁵

Výzkum prozodie představuje ve světě téma, jež není příliš diskutované a prozkoumané. Můžeme sice nalézt mnoho prací na stejné téma, ale jelikož je jazyk neustále se vyvíjejícím prvkem, je zapotřebí větší koncentrace analýz prozodie čínské fonetiky. Velmi zajímavým aspektem je také fakt, že při mém hledání prozodických analýz jsem nenarazila na dílo stejně rozsáhlé jako je právě USJČ, což je obdivuhodné.

Všechny výše zmiňované vědecké články se od díla profesora Švarného zásadně odlišují. Vědci se zaměřovali pouze na dílčí suprasegmentální jevy v čínské prozodii, zatímco pan Švarný se zabýval prozodií komplexně. Jeho dílo obsahuje především prozodickou transkripci, kterou sám vytvořil. Snažil se tak pomoci studentům ke správnému použití čínského jazyka v mluvené formě. Svůj výzkum zaměřoval na lineární a rytmické členění. Zobecňuje pravidla na exemplifikačních větách, jež lze využít v konverzaci. Díky tomu mohou studenti lépe porozumět jak intonační, rytmické a melodické charakteristice mluvené čínštiny, tak také gramatické funkční charakteristice uvedené ve slovníku.

---

⁴XU: 1999, str. 55–105.

⁵CUTLER, DELPHINE a VAN DONSELAAR: 1999, str. 141–201.

2 Dílo profesora Oldřicha Švarného

Čtyřdílný USJČ, ze kterého jsem primárně vycházela ve své analýze, představuje unikátní projekt, jenž dodnes nemá v domácí ani zahraniční lexikografické tvorbě obdoby.⁶ Byl sestaven z potřeby doplnit běžné učebnice i slovníky čínštiny a blíže vysvětlit otázky v sinologii, které jsou dle pana Švarného zanedbávány. Podmínky pro sestavení slovníku v Orientálním ústavu ČSAV vznikly díky řediteli ústavu, jímž byl akademik J. Průšek. Projekt byl zařazen do státního plánu výzkumu, mimo jiné zásluhou kooperujících čínských rodilých mluvčích a dalších spolupracovníků Orientálního ústavu. Po roce 1976 byl projekt vyškrtnut ze státního plánu výzkumu⁷, přičemž důvody byly rozličné. I přesto pan O. Švarný ve svém výzkumu pokračoval. Připravený materiál byl publikován mnohem později a pod jiným názvem: *Učební slovník jazyka čínského (1998–2000)* na Univerzitě Palackého v Olomouci.⁸

Jedním z úkolů, které si v tomto díle pan O. Švarný klade, je zachycení mluvené čínštiny, její intonace, větného přízvuku, rytmického členění věty a dalších rysů jazyka.⁹ USJČ studuje vztah nejfrekventovanějších znaků čínského písma k sylabosémémům, tj. základním jednoslabičným lexikálně významovým jednotkám nebo jednoslabičným jednotkám jako nositelům významů formálních. Účelem studia je co nejvíce zabránit nejistotám v hovorovém použití sylabosémému jakožto jednotlivých slov a porozumění dvoj- a víceslabičným slovům v čínském jazyce.¹⁰

Co se týče makrostruktury díla USJČ, 1969 hesel je rozděleno do čtyř dílů, z nichž každý obsahuje přes pět set slovníkových hesel. První díl jich sice zahrnuje pouze 265, ale mimo to jsou v něm i výsledky analýz a zkoumání čínské prozodie O. Švarného. Hned ze začátku autor vytvořil abecední rejstřík znaků podle výslovnosti, kde je ke každému znaku připsáno číslo hesla, v němž se znak nachází. Dále je vysvětlena geneze slovníku, a to jak jeho historie, tak také způsoby označování prozodických jevů v textu. Následují poznámky o zjednodušeném i tradičním znakovém písmu. V poslední části úvodního textu k dílu pan Švarný zařadil grafy prvních padesáti hesel, jež rozšířil o výsledky svého zkoumání a objasnění uspořádání nahrávek na CD

---

⁶SLAMĚNÍKOVÁ: 2016, 64–82.

⁷ŠVARNÝ: 1998, str. V.

⁸TRÍSKOVÁ: 2011, str. 41.

⁹ŠVARNÝ: 1998, str. XXI.

¹⁰ŠVARNÝ: 1998, str. XXV.

namluvených rodilým mluvčím Jün-Ling Ruskovou (což trvalo 5 měsíců)¹¹. Ty jsou součástí díla. Ve čtvrtém díle lze nalézt abecední index znaků a lexikálních jednotek. Znakům jsou přiřazena stejně jako v díle prvním čísla odkazující na jednotlivá hesla a čísla, jež určují, v kolika obměnách se ve slovníku vyskytly. V neposlední řadě v něm nalezneme jejich gramatické funkční charakteristiky. Dále je zde možné vidět rejstřík znaků podle radikálů, následující seznamy radikálů, seznam znaků s nejistým radikálem. Celkový obsah čtyřdílného slovníku lze nalézt na konci čtvrtého dílu.

V rámci mikrostruktury slovník vysvětluje dle mého názoru velice účelně, jakým způsobem použít jednotlivé sylabosémémy. Na každý sylabosémém připadá jedno slovníkové heslo, označené vždy čínským znakem daného sylabosémému, zabírajícímu prostor na dvou protilehlých stranách. Vlevo autor jednotlivě vysvětluje z lingvistického hlediska, jaká gramatická funkční charakteristika danému sylabosémému může v překladu náležet, je zde text ve znakovém čínském písmě. Napravo je pak text v přepisu prozodické transkripce (dále jako PTR) s českým překladem. Obsah textu slovníkových hesel se liší počtem příkladových vět. V celém slovníku je zařazeno přibližně 16 000 vět vytvořených čtyřmi čínskými informantkami.¹² Tyto věty se zde vyskytují i v různých obměnách. Většinou se jedná o obměny z lexikálního hlediska, kdy O. Švarný přidává například různé varianty synonym obměňovaného slova. Z prozodického hlediska se jedná většinou o změnu pozice iktu, přízvuku.

Slovník se může využít ke studiu čínštiny jak ve školách, tak pro samouky. I přes skutečnost, že vznikl v padesátých letech minulého století, je stále aktuální a velmi užitečný, jelikož vysvětluje mnohá úskalí, se kterými se studenti často potýkají. Většinu příkladových vět lze rovněž využít k praktikování spisovné čínštiny v reálném životě.

---

¹¹TŘÍSKOVÁ: 2011, str. 41.

¹²TŘÍSKOVÁ: 2011, str. 41.

3 Teoretická část

3.1 Přepis čínského znakového písma

Čínský jazyk ze sino-tibetské jazykové rodiny se řadí mezi jazyky analytické a zároveň tónové (díky čtyřem tónům, jež nesou čínské slabiky). Obecně je jazykem etnického národa Číňanů. Mluví se jím na pevninské Číně, na Taiwanu, v Singapuru a Malajsii.

Čínština stejně jako jiné jazyky prošla mnohými změnami, než došla do dnešní podoby. Zde se jedná o období delší než 3000 let.¹³ Obecně se rozděluje na klasický jazyk (文言 wényán), jenž byl odvozen z klasických konfuciánských spisů z dob válčících států a ustanoven přibližně v 7. století. Oproti tomu jazyk baihua (白话 báihuà) se postupně vyvinul z buddhistických spisů, které do Číny přinesli misionáři na počátku vlády dynastie Tang (唐, 618–907), a k jehož ustálení došlo přibližně ve 13. století.¹⁴ K prosazování došlo až za období Májového hnutí ve 20. letech 20. století. Tento nový jazyk se projevoval především v lidové literatuře. Prof. O. Švarný ji označuje jako „řeč hovorovou“, tj. „řeč srozumitelnou na poslech“. Z fonetického hlediska je možné postřehnout značné zjednodušení struktury slabiky, čímž se jazyk přiblížil dnešnímu systému.¹⁵ V současné čínštině se setkáváme s jazykem pǔtōnghuà (普通话)¹⁶, který čerpá slovní zásobu, výslovnost i gramatické faktory zejména z pekingského dialektu. V tomto národním jazyce Čínské lidové republiky se můžeme setkat s variantami hovorového jazyka (口语 kǒuyǔ), jazyka knižního (书面语 shūmiànyǔ) a jazyka místního (土话 tǔhuà, též 土语 tǔyǔ).¹⁷ V mé bakalářské práci pracuji pouze s obecným jazykem spisovné čínštiny, tj. pǔtōnghuà.

Psanou formou čínštiny je znakové písmo. Za nejstarší znakové písmo považujeme písmo určené v dávných dobách k věštění, tzv. *písmo na želvích krunýřích* (甲骨文 jiāgǔwén). Z něho se písmo postupně vyvíjelo až do dnešní podoby. V Čínské lidové republice se využívá zjednodušené znakové písmo 简体字.

---

¹³Čínština. *Hua.cz*: 2008.

¹⁴HLADÍKOVÁ, Kamila: 2013, str.12.

¹⁵ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David: 2001, str. 15.

¹⁶Definovaná: „...společný jazyk čínského národa, jehož fonetickým standardem je pekingská výslovnost, dialektálním základem jsou severní nářečí a mluvnickým standardem jsou vzorová díla napsaná současnou spisovnou čínštinou.“ (TRÍSKOVÁ: 2012, str. 21.)

¹⁷ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David: 2001, str. 17.

K přepisu čínského znakového písma se obecně využívá abecední systém zápisu do latinky 拼音 pīnyīn. Ten se vyvinul především díky styku Evropanů s Čínou, protože v rámci lepší komunikace se musel vytvořit systém, na jehož základě by byli lidé ze zemí používajících většinou latinku schopni se dorozumět. Než se však tento pravopisný systém vyvinul¹⁸, předcházela mu dlouhá cesta vývoje. Za historicky nejstarší pokus o přepis čínského znakového písma do latinky byla metoda 反切 fǎnqiè, jež vznikla na počátku našeho letopočtu a až do konce 19. století byla jediným z možných způsobů přepisu ve slovnících či filologických pojednáních. Další systém 注音字母 zhùyīn zìmǔ, založený v roce 1912, pracoval na bázi grafického znázornění čínských znaků. Nicméně prvním oficiálním systémem v latince byl 国语罗马字 guóyǔluómǎzì, který postrádal zápis tónových značek, na druhou stranu vkládal tón do latinkového zápisu slabik.¹⁹

3.2 Prozodická transkripce

V předešlé kapitole jsem se zabývala přepisem znakového písma do latinky. V této se budu věnovat přepisu výslovnosti mluvené čínštiny do prozodické transkripce, jež se od zápisu pīnyīn výrazně odlišuje. Prozodický přepis se zaměřuje na co nejpřesnější zaznamenání mluveného jazyka. Co to přesně znamená? Hana Třísková to ve svém článku zjednodušeně vysvětluje: „jsou to rysy souvislé řeči, které přesahují rovinu segmentální, tj. roviny hlásek. Patří sem zejména přízvuk (slovní i větný), členění řeči pomocí předělů (např. pauz) a řečové tempo; tyto rysy společně utvářejí rytmus řeči. Mezi suprasegmentální rysy dále patří větná intonace a také tóny přítomné v tónových jazycích”.²⁰ Jakým způsobem se zaznamenávají přízvuky, mezery, intonace apod. Oproti tomu pīnyīn přepisuje znakové písmo do latinky, jež nevyjadřuje žádný ze zmiňovaných faktorů mluvené řeči. Jde pouze o systematické zachycení výslovnosti čínských znaků.

Po fonetické stránce je čínština velmi odlišná od češtiny, prakticky bychom mohli tvrdit, že má tendenci diametrální rozdílnosti. Například slovní přízvuk je v češtině umístován zpravidla na první slabice, oproti tomu v čínštině se jej snažíme klást

---

¹⁸ Mezinárodní organizace ISO v roce 1982 označila pinyin pouze za systém pravopisný, nikoli transkriptivní, jelikož nemá tendenci zachytit zvuky mluvené řeči. (KANE, Daniel: 2006–2009, str. 24)

¹⁹ TRÍSKOVÁ, Hana: 2012, str. 18, 19, 20, 38.

²⁰ TRÍSKOVÁ, Hana. 2011, str. 40–43.

především na slabiku poslední.²¹ Všechny zvláštní aspekty z fonetického hlediska, jako např. problematika aspirace, množství dvojhlasek apod. je možné dohledat v učebnici *Hovorová čínština*,²² v níž se jimi blíže zabývá profesor O. Švarný.

Z výše zmiňovaných důvodů bylo zapotřebí vytvořit systém pro zápis mluvené čínštiny. Systémem přepisu PTR se O. Švarný zabýval po 60 let²³. Inspirací k jeho vytvoření mu bylo několik publikací, v nichž se objevil určitý typ záznamu prozodie čínštiny. Jednalo se o učebnici *Beginning Chinese* (1963), slovník *Dictionary of Spoken Chinese* (1966) a o publikaci *Fonetika kitajského jazyka* (1972)²⁴ Zápis prozodické transkripce je přímo ovlivněn rytmem řeči, čím je řeč rychlejší, tím se spojují slova ve větší celky. Jedná se o spojování slabik do binárních skupin, kombinace binárních skupin mezi sebou nebo se slabikami lichými. Také je důležité rozlišit a správně zaznamenat a zachytit prominenci slabik a iktů. Rytmické členění je taktéž ovlivněno logickým nebo kontrastním zdůrazněním některého členu věty podle toho, jestli mluvčí vyslovuje expresivně, nebo neutrálně, a také podle délky věty, zejména pak délkou jmenných a predikativních komplexů.²⁵

Melodie čínských vět tázacích má podobně jako vět s neukončující tendencí více nebo méně „relativní stoupavou“ intonaci. Celková poloha věty, především pak posledního úseku, zůstává zvýšená. Oproti tomu „relativně klesavá“ intonace je typická pro ostatní případy²⁶, jež jsou dobře zřejmé z diagramů v *Úvodu do studia hovorové čínštiny*.²⁷ V následujících podkapitolách vysvětlím další pojmy nadefinované Oldřichem Švarným, jež jsou důležitou součástí PTR.

3.2.1 Sedm stupňů prominence

Součástí prozodické transkripce je podle Švarného také sedm stupňů prominence. Přízvuková prominence je v čínské mluvené formě velmi důležitá, jelikož tónové rozlišování spočívá v oslabování či zdůrazňování jednotlivých tónů v řeči. Následně dochází k jejím modifikacím.²⁸ Označení prominencí se v mé bakalářské práci a její

---

²¹ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 14.

²²ŠVARNÝ a UHER, David: 2001, str. 36–38

²³TRÍSKOVÁ: 2011, str. 40–43.

²⁴POSPĚCHOVÁ: 2016.

²⁵ŠVARNÝ: 1998, str. 23.

²⁶ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 9.

²⁷Úvod do hovorové čínštiny, str. 57–63 – diagram č. 19–č. 25

²⁸POSPĚCHOVÁ: 2016, str. 22.

analýze v elektronické podobě liší od díla USJČ, které bylo ručně dopisované do textu vytvořeného na psacím stroji. Tyto odlišnosti jsou vysvětleny níže v kapitole 4.1.1. V čínštině se objevuje sedm kombinací přízvuchností (iktová/neiktová) a měr plnosti tónů (zdůrazněně tónický/plně tónický/oslabeně tónický/atónický), jež se používají k zaznamenávání právě výše zmiňovaných modifikací. Druhy prominencí jsou následující:

1. zdůrazněně tónické slabiky (dále jako ZT)
2. plně tónické iktové slabiky (dále jako PI)
3. plně tónické neiktové slabiky (dále jako PN)
4. oslabeně tónické iktové slabiky (dále jako OI)
5. oslabeně tónické neiktové slabiky (dále jako ON)
6. atónické neutralizované slabiky (dále jako AT)
7. atónické atónové slabiky (dále jako AT)

První ze skupiny prominentních slabik jsou zdůrazněně tónické slabiky, jež se vždy vyznačují iktovým charakterem, rytmickým přízvukem. Pan profesor O. Švarný tyto slabiky označoval jim předcházející kolmičkou ('). Mohou být jenom arzemi.²⁹ Plně tónické i oslabeně tónické slabiky mohou být arzemi i thezemi.

Plně tónické iktové slabiky a slabiky plně tónické neiktové se od sebe grafickým označením nijak neliší, pokaždé nesou tón náležící dané slabice (např.: wǒ), což znamená: nesou tónové znaménko nad hlavním vokálem.³⁰ Pokud bezprostředně za sebou následují slabiky plně tónické, označila jsem rytmus dle pravidel O. Švarného: dvouslabičné segmenty – iktus na druhé slabice; trojslabičné a čtyřslabičné segmenty – iktus na první a poslední slabice (akronymické pravidlo).³¹

Oslabeně tónické slabiky iktové označoval O. Švarný číslicí v horním indexu, jež určovala tón slabiky. Oslabeně tónické neiktové slabiky se vyznačovaly tečkou pod

---

²⁹ŠVARNÝ:1998, str. 25.

³⁰ŠVARNÝ:1998, str. 25.

³¹ŠVARNÝ:1998, str. 27.

hlavním vokálem slabiky (platí pro první, druhý a čtvrtý tón), v případě třetího tónu malým obloučkem v totožném umístění.

Atónické slabiky a neutralizované atónické slabiky nenesly označení žádné, tzn. ani tónové. Atónické slabiky jsou vždy enklitika (příklonky), jež nemohou stát na začátku segmentu. Všechny slabiky na začátku segmentu zachovávají alespoň zbytek tónu.³² Atónické neutralizované se v určitých případech mohou vyslovit tónicky, ale v dané větě za daných podmínek se jejich tón téměř nebo zcela neutralizuje.³³

3.2.2 Lineární členění vět

Souvětí i věty se zpravidla člení na kóla. Za kólon Švarný pokládá ucelené významové úseky s ucelenou rytmickou strukturou, zakončené přeryvem a charakterizované tázací, neukončující nebo ukončující intonací. Přeryvy (tj. pauza trvající zlomek až 0,75 sekundy nebo i více) jsou hranice kól, které se nejčastěji objevují v souvětích na předělu vět. Průměrná délka kól je dle prof. O. Švarného 6–7 slabik. Délka kól je nezávislá na tempu řeči.³⁴ Pokud kóla nejsou jednoslabičná, rozpadají se na menší skupiny slabik; tj. rytmy vzestupné či sestupné dvou a více slabik, rytmy akronymických sledů tří a více slabik.

Oproti tomu se segment projevuje jako izolovaný celek pro účel analýzy různé délky a povahy.³⁵ Sledy mohou zůstat jako samostatné jednotky, segmenty nebo se navzájem různě kombinují, čímž se vytvářejí složitější kombinace sledů. Segment je oproti kólu závislý na tempu řeči. Čím je řeč rychlejší, tím vznikají delší a ucelenější celky. Průměrná velikost jednoho segmentu kolísá mezi 2,5–4,5 slabikami. Zajímavostí je, že řeč s pomalejším tempem obsahuje větší množství segmentů jednoiktových. Na druhou stranu v rychlejší řeči se ikty mohou neutralizovat.³⁶

---

³²ŠVARNÝ:1998, str. 28.

³³ŠVARNÝ:1998, str. 26.

³⁴ŠVARNÝ:1998, str. 23–24.

³⁵LOTKO: 2003, str. 100.

³⁶ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 10.

4 Analýza vzorku

4.1 Příprava a zpracování

Cílem mé bakalářské práce bylo co nejpřesněji zanalyzovat věty v prozodické transkripci hesel 247–330 díla USJČ, konkrétně 84 hesel, jež obsahují 801 exemplifikačních vět. K mé závěrečné práci přikládám soubor v excelové verzi obsahující veškerá data, z nichž vycházela má analýza. V závěru ji porovnávám s analýzou a výzkumem profesora O. Švarného. Dalšími přílohami jsou: seznam a výčet veškerých příkladových vět slovníku v PTR (včetně prozodických a lexikálních variant), soubor s příkladovými větami v jazyce českém a také soubor s větami přepsanými do čínského znakového písma. Tyto přílohy (ve wordové verzi) jsou určeny k doplnění analýzy a elektronické podoby díla USJČ. Všechny wordové soubory i soubor excelový přikládám jako přílohu na CD. Na konci mé práce lze nalézt protokol analýzy s celkovými výsledky, jež shrnují veškeré vyskytující se jevy, rytmy, druhy sledů apod.

4.1.1 Příprava vzorku

K tomu, abych mohla začít s analýzou mého vzorku, jsem musela nejdříve přepsat veškeré věty do wordového souboru, a to včetně všech přiřazených lexikálních a prozodických obměn. Každé větě náleží specifické číselné označení. Označení jsem vymezila vždy číslem daného slovníkového hesla (např. 0247) a za tečkou jsem připojila číslo uvedené příkladové věty, např. 01. Tzn. závěrečné očíslování věty je 0247.01, tj. věta číslo jedna zahrnutá ve slovníkovém heslu číslo 247. Nulu na začátku přidávám z toho důvodu, aby se zachovala systematickost v počtu číslic, jelikož hesla jsou v následujících dílech USJČ až čtyřmístná, věty až dvoumístné. U vět s více prozodickými variantami jsem zvolila dodatečné přiřazení lexika „v“ k jednotlivým verzím. Toto označení „v“ využívá taktéž O. Švarný ve své práci. Pro představu zobrazeno následovně:

Ukázka 1: Přepis hesla 0283.01³⁷

0283.01   búyao xiè-wǒ, ni₃-yīnggai xiè-tā.

0283.01v   búyao xiè-wǒ, ni₃-yīnggai xiè-tā.

---

³⁷ŠVARNÝ, 1999. str. 306-307.

Některé věty obsahovaly i lexikální varianty. Jak je z níže uvedené ukázky zřejmé, jednotlivé varianty jsem dooznačila písmeny *a*, *b*, *c* a *d*. Tím ze vzorku vyplývá, že uvedená věta číslo 02 hesla 0268 má čtyři lexikální obměny. Dle mého názoru jsou takto označené věty více přehledné v komparaci s označením hesel O. Švarného. Ten ve své práci velmi hojně využívá oddělení lexikálních variant závorkami a lomítky, což může na čtenáře působit trochu chaoticky a neuspořádaně, a je tudíž náročnější se v dokumentu zorientovat.

Ukázka 2: Přepis hesla 0268.02³⁸

- 0268.02a   wǒ-wàngle ná-sǎn.
- 0268.02b   wǒ-wàngji ná-sǎn-le.
- 0268.02c   wo-bǎ-sǎn wàngle.
- 0268.02d   wo-bǎ-sǎn wàngji-le.

Jak je z předešlých ukázek zřejmé, každá slabika nese jeden ze sedmi stupňů prominence (AT, ON, OI, PN, PI, ZT), který jsem již popisovala v předešlých kapitolách (viz 3.2.1). Aby byl O. Švarný schopen jednotlivé stupně prominence rozlišit, musel vymyslet pravidla grafického znázornění pro každou z prominencí. V mých přílohách lze nalézt označení odlišné, než má autor USJČ. Pro pochopení rozdílného způsobu označování prominencí uvádím následující tabulku s příklady. Ve druhém sloupci jsou zaznamenána označení prozodické analýzy převedené do přehlednější elektronické podoby. Ve třetím sloupci jsou uvedeny příklady původního označení O. Švarného.

Tabulka 1: Grafické rozlišení prominence

Prominence	Mé označení	Označení O.Švarného
AT: atónické	ne	ne
ON: oslabeně tónické neiktové	xiànglai ₂	xiànglai (s tečkou pod slabikou <i>lai</i> , popřípadě obloučkem, když se jednalo o tón 3.)
OI: oslabeně tónické – iktové	ji ³ -jian	ji ³ -jian
PN: plně tónické – neiktové	chá'yè	chá'yè

³⁸ŠVARNÝ, 1999. str. 292-293.

PI: plně tónické – iktové	wǒ	wǒ
ZT: zdůrazněně tónické	xia	'xià

Další dva wordové soubory obsahují věty v českém jazyce a čínském znakovém písmě. Posloupnost vět odpovídá za sebou následujícím heslům v USJČ. Všechny věty náleží stejně jako ve slovníku k jednotlivým číslům daného hesla. Všechny věty jsou očíslovány tak, jak jdou za sebou, tedy počínaje jedničkou.

Zredukovaný text v lexikální variantě jsem z wordového souboru převedla do souboru excelového, kde jsem v dokumentu ponechala pouze věty primární, případně s obměnami prozodickými. Díky tomu lze získat přehled o tom, jakým způsobem se daná kóla a segmenty mohou obměňovat a chovat v hovorové čínštině. Pro lepší pochopení přiloženého souboru popíši blíže obsah excelového dokumentu obsahujícího analýzu vzorku.

Excelový soubor tvoří deset listů s následujícím označením: *věty*, *kóla+sledy*, *segmenty*, *jednoslabičné segmenty*, *dvouslabičné segmenty*, *trojslabičné segmenty*, *čtyřslabičné segmenty*, *pětslabičné segmenty*, *šestislabičné segmenty* a *aviceslabičné segmenty*. V záložce s názvem *věty* lze najít výčet všech analyzovaných vět s řádným číselným označením (sloupec *číslo*). V části *kóla+sledy* naleznete separovaná kóla s počtem segmentů. K jednotlivému kólu je přiřazen počet (sloupec *poč. sledů*) a typ sledu (sloupec *sledy*), sousedství arzí (sloupec *arze*), přítomnost atónické slabiky mezi arzemi (sloupec *atón. slab. mezi arzemi*) a jako poslední typ rytmu (sloupec *rytmus*). V listu *segmenty* se nachází separované segmenty s určením: počtu slabik (sloupec *slabika*) a pozicí v kólu (sloupec *pozice v kólu*) a s číselným označením.

Tabulka 2: Vysvětlivky zkratk analyzy pro pozici v kólech

c	celý (tj. jeden segment tvoří jedno celé kólum)
z	začátek (tj. segment stojí na začátku kóla)
k	konec (tj. segment stojí na konci kola)
u	uprostřed (tj. segment stojí uprostřed kola)

List označený jako *jednoslabičné segmenty* obsahuje: číselné označení, sedm stupňů prominence jednotlivých segmentů (sloupec *prominence*), počet slabik (sloupec

slabika) a pozice v kólu (sloupec *pozice*). List s názvem *dvouslabičné segmenty* obsahuje totožné sloupce, jako to bylo u sledů jednoslabičných, doplněn je pouze o sloupec *rytmus*, kde je uvedeno, zda se jedná o ascenci/descenci. V dalších listech označených jako *trojslabičné segmenty* až *víceslabičné segmenty* jsem separovala troj- a víceslabičné segmenty do jednotlivých listů podle počtu slabik a doplnila o sloupce vyjadřující různé faktory analýzy: číslo věty (sloupec *číslo*), pozice v kólu (sloupec *pozice*), počet slabik (sloupec *slabika*), prominence jednotlivých slabik v segmentu (sloupec *prominence*), počet iktů (sloupec *počet iktů*), rytmus sledů (sloupec *rytmus*). Názvy sloupců jsem ponechala v každém listu od troj- až po víceslabičné segmenty totožné.

4.1.2 Metodologie

Samotnou analýzu jsem započala rozdělením na jednotlivá kóla a zapsáním počtu segmentů v kólech. V dalším kroku jsem separovala segmenty do jednotlivých řádků pod sebou. Tím jsem zjistila, jaké segmenty se v mém dokumentu vyskytují. Kromě toho jsem přiřadila zkratku pro pozici segmentu v rámci kóla. Následným krokem pro mne bylo roztrždit do jednotlivých listů jednoslabičné, dvouslabičné, trojslabičné, čtyřslabičné, pětslabičné, šestislabičné, sedmi a víceslabičné segmenty. V jednotlivých listech jsem zjišťovala následující aspekty: pozici segmentu v kólu, počet slabik, prominenci, počet iktů a následně rytmus, ovšem s výjimkou jednoslabičných a dvouslabičných segmentů, kde jsem vynechala hledisko *počet iktů*.

U analýzy kól jsem vycházela z určených rytmů jednotlivých segmentů, které jsem zaznačila tak, jak jsou v kólu za sebou, následujícím grafickým označením. Všechny tyto zmiňované sledy se ve vícesledových kólech navzájem kombinují a mohou tak tvořit odlišné výsledné rytmy. U jednosledových tomu tak není, jediný sled tvoří celý kólon, tj. jednotlivý sled určuje rytmus kólu.

V	akronymie
\	descendence
/	ascendence
	lichá slabika
*\	descendence s předklonkou

/* ascendance s příklonkou

Po dokončení tohoto kroku jsem pokračovala v analyzování následujících hodnot: počet sledů, výskyt sousedství arzí, přítomnost vložené atónické slabiky a výsledný rytmus. Pokud se sousedství vyskytlo, označila jsem jej znaménkem „+“. Sousedícími arzemi mohly být stejné, ale i různé stupně prominence.³⁹ Dalším typem byly i kombinace sledů, které obsahují atónickou slabiku mezi arzemi, tu lze nalézt v mém excelovém dokumentu pod označením „*“⁴⁰. Jelikož jsou kombinace sledů v některých případech delší, je možné vidět jak sousedství arzí, tak označení pro atónickou slabiku v jednom a téže kólu. Výsledky mé analýzy jsou popsány v následujících kapitolách.

4.2 Výsledky analyzovaných hodnot vzorku

4.2.1 Lineární členění

V této podkapitole uvádím všechny hodnoty, jež jsem získala po dobu analyzování mého vzorku. Tyto údaje zde průběžně komparuji s výsledky O. Švarného. Veškerá data shrnuji v *Protokolu analýzy*, který jsem přidala jako přílohu k tomuto dokumentu. Prvním zkoumaným hlediskem je lineární členění. Mé věty se dělí na 1 437 kól a 2 984 segmentů s 8 525 slabikami. Velikosti kól obsažených v mém vzorku jsou z téměř 49 % dvousegmentální. Na potencionální druhé pozici jsou kóla obsahující pouze jeden segment, a to v zastoupení 24,5 %. Další velmi početnou skupinou jsou kóla třísegmentální, vyskytující se ve 21 % mého vzorku (viz Tabulka 3). O. Švarný tvrdí, že průměrná délka kól je zhruba 6–7 slabik⁴⁰, v mém vzorku 5,9 slabik.

Tabulka 3: Lineární členění kóla

Velikost kóla	počet
Jeden segment	356 24,5 %
Dva segmenty	708 48,9 %
Tři segmenty	305 21 %
Čtyři segmenty	64 4,4 %
Pět segmentů	16 1,1 %
Šest segmentů	2 0,1 %

³⁹ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 19.

⁴⁰ŠVARNÝ: 1998. str. 24.

Co se týče velikosti segmentů, největší skupinou je skupina dvouslabičných segmentů zastoupená 39,2 %. Procentuální zastoupení dvouslabičných segmentů ve vzorku O. Švarného bylo zhruba o 10 % větší.⁴¹ Hned druhou nejobsáhlejší skupinou jsou trojslabičné segmenty s 31 % zastoupením. V kontrastu však stojí šestislabičné segmenty s 1,6 %, sedmi- a víceslabičné s 0,6 %, jež představují menšinu. Podle O. Švarného kolísá průměrná délka segmentů mezi 2,5–4,5 slabikami.⁴² V mém vzorku je průměrná délka segmentů 2,9 slabik.

Tabulka 4: Lineární členění segmentu

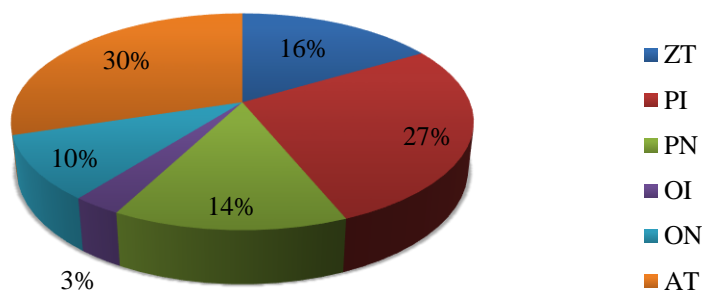
Velikost segmentu	počet
Jednoslabičné	151 5,1 %
Dvojslabičné	1 166 39,2 %
Trojslabičné	924 31 %
Čtyřslabičné	493 16,6 %
Pětislabičné	176 5,9 %
Šestislabičné	48 1,6 %
Sedmi- a víceslabičné	17 0,6 %

4.2.2 Prominence slabik

Prominence slabik a jejich zastoupení v mém analyzovaném vzorku znázorňuje následující graf. Z celkového počtu 8 525 slabik se v největší míře objevily atónické slabiky s 29,8 %. Hned na pomyslném druhém místě stojí slabiky plně tónické iktové s 27,3 %. Oproti tomu oslabeně tónické slabiky iktové jsou zastoupeny v menšině (3 %). Když jsem sečetla procentuální zastoupení iktových a neiktových slabik, došla jsem ke zjištění, že z procentuálního hlediska stojí téměř na stejné úrovni, a to se zaokrouhlením na 47 % a 53 % (což je téměř 1:1).

⁴¹ŠVARNÝ: 1998. str. 34.

⁴²ŠVARNÝ: 1998. str. 24.

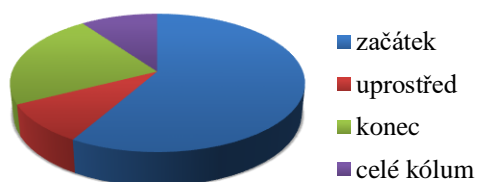

Graf 1: Prominence slabik - zastoupení

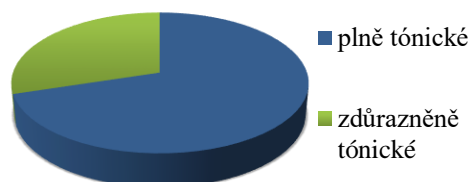
4.2.3 Rytmické členění segmentů

4.2.3.1 Jednoslabičné segmenty

U jednoslabičných segmentů se setkáváme se 151 segmenty, které vytvářejí 5,1 % zastoupení v rámci celkové analýzy segmentů. Zde jsem zjišťovala pozici v kólu a prominenci. U těchto segmentů není možné určit rytmus, jelikož slabika jako taková nemůže vytvářet žádný z typů rytmů. Tyto segmenty se v analýze označovaly také jako lichá slabika. V mých exemplifikačních větách jsem se setkala pouze se slabikami prominence zdůrazněně tónické a plně tónické iktové, zastoupené 70,2 % (PI) a 29,8 % (ZT). Toto hledisko ilustruje Graf 2.

Graf 3: Pozice v kólu – jednoslabičné segmenty

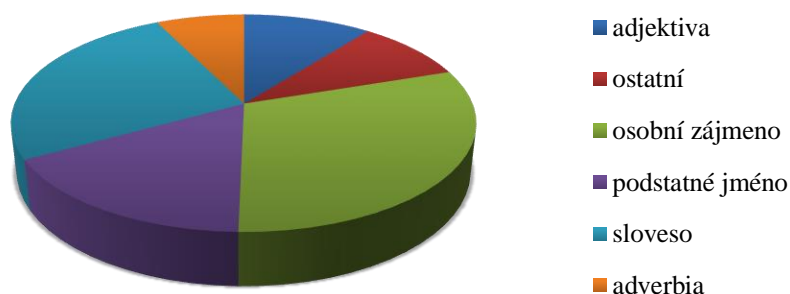

Graf 2: Prominence slabik – jednoslabičné segmenty

Další hledisko, a to pozici jednoslabičných segmentů v kólu, znázorňuje následující Graf 3. Iktové slabiky ve většině případů stojí na začátku kóla, v menším množství pak na konci, jelikož při mluvě slova a slabiky uprostřed věty systematicky spojujeme do větších celků. Pouze v 15 případech ze 151 je kólon tvořen jedním jednoslabičným segmentem. Je viditelné, že markantní zastoupení lichých slabik na začátku kól je ve 34 případech (22,5 %). Procentuální a numerická zastoupení ve vzorku jsou k nahlédnutí v následující tabulce.

Tabulka 5: Prominence slabik – jednoslabičné segmenty

	Prominence	Počet	Procentuální zastoupení
	Plně tónické	106	70,2 %
	Zdůrazněně tónické	45	29,8 %
Celkový počet		151	100 %

Graf 4: Funkční charakteristiky – jednoslabičné segmenty

Co se týče funkční charakteristiky jednoslabičných segmentů, jedná se ve většině případů o osobní zájmena, ale vyskytují se zde taktéž adjektiva (gāo, jiǔ, hǎo), větné částice (a), sloveso s významem pohybu (qù), konexní slovesa (qǐng), příslovce (cái, bié) apod. Většina z podstatných jmen a osobních zájmen představuje ve větě podmět, avšak další jednoslabičné segmenty stojí v pozici přísudku, určení, anteponovaného větného členu či předmětu. Pro lepší představu o množství jednotlivých slovních druhů jsem vytvořila Graf 4, kde je jasně vidět, že největší zastoupení mají osobní zájmena (30,5 %), hned na druhém místě jsou slovesa (25,8 %). Oproti tomu s adverbii jsem se setkala pouze v 7,3 % případů. Následuje ukázka, jež obsahuje příklady některých slovních druhů vyskytujících se v mém vzorku.

Ukázka 3: Funkční charakteristiky – jednoslabičné segmenty

0311.16-4	a	větná částice
0267.08-2	hǎo	adjektivum
0310.07-1	tā	osobní zájmeno
0300.06-1	mǎi	sloveso
0264.05a-2	rén	podstatné jméno

4.2.3.2 Dvouslabičné segmenty

Ve dvouslabičných segmentech o celkovém počtu 1 166 je určování hodnot v prozodické transkripci rozšířeno typ rytmu, jenž se v jednoslabičných segmentech nenachází. V každém sledu dvouslabičných segmentů se setkáváme s jednou slabikou prominentnější a jednou slabikou prominentně oslabenou. Díky pořadí, ve kterém stojí, pak určíme, zda se jedná o rytmus klesavý – descendentní, či stoupavý – ascendentní. Následující ukázka demonstruje rozbor dvouslabičných segmentů. V prvním sloupci ječíselné označení věty, ve které se daný segment nachází. V druhém sloupci je uvedeno, zda se jedná o kompozita (k), či syntagmata (s). Ve třetím sloupcilze vidět analyzovaný segment a v posledním sloupcityp rytmu. Totéž platí systematicky i u dalších ukázek.

Ukázka 4: Určení rytmu – dvouslabičné segmenty

0301.10-2	k	yí dìng	AS
0275.06-1	k	yǐjing	DE
0260.05-2	s	bù mǎn	AS
0325.24a-1	s	hěn hǎo	DE
0267.04-1	s	cái-chī	AS
0282.04-2	k	máfan	DE
0296.13-2	s	sì -ge	DE
0323.03-1	k	qù nián	AS

Výsledky analyzování rytmů dvouslabičných segmentů naznačují převahu descendentních rytmů nad ascendentními, což z procentuálního hlediska znamená, že jde o 62,7 % a 37,3 %. Tato čísla potvrzují tvrzení prof. O. Švarného a doktora D. Uhra, že ve dvouslabičných segmentech dominují rytmy sestupné⁴³ (viz Tabulka 6). Zajímavé zjištění představuje frekvence výskytu descendentních rytmů na začátku a uprostřed

⁴³ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 14.

kóla v porovnání s výskytem na konci, kde je poměr přibližně 7:3. Ascendence je dle mých výsledků v poměru 3:2 (na začátku a uprostřed kóla v poměru ke konci).

Tabulka 6: Rytmičné členění – dvouslabičné segmenty

	Rytmus	Počet	Procentuální zastoupení
	Ascendence	435	37,3 %
	Descendence	731	62,7 %
Celkový počet		1 166	100 %

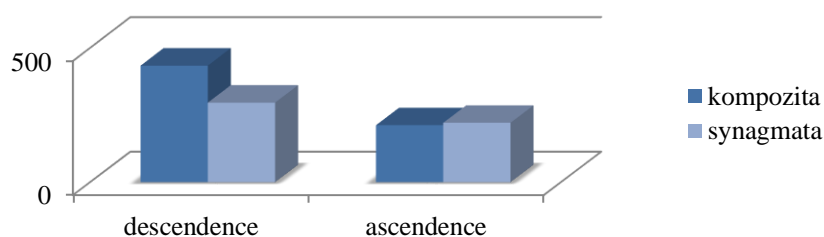
Ukázka 5: Funkční charakteristiky – dvouslabičné segmenty

0301.10-2	yí dīng	AS	adverbium
0275.06-1	yǐjing	DE	adverbium
0260.05-2	bù- mǎn	AS	adverbium+adjektivum
0325.24a-1	hēn- hǎo	DE	adverbium+adjektivum
0267.04-1	cái-chī	AS	adverbium+sloveso
0282.04-2	máfan	DE	adjektivum
0296.13-2	si -ge	DE	číslovka+ obecný numerativ
0323.03-1	qù nián	AS	jméno času
0310.01a-1	zhè l ₃	DE	jméno místa
0249.09a-1	nǐmen	DE	osobní zájmeno
0256.11-1	wǒ-d	DE	osobní zájmeno+adverbiální slove de
0267.06	chǎnpǐn	AS	podstatné jméno
0302.10-1	zǒu-ba	DE	sloveso+větná částice

V předchozí ukázce je pro představu zobrazeno, které slovní druhy se v mém vzorku vyskytly. Co se týče hlediska gramatické funkční charakteristiky dvouslabičných sledů vzestupných, jsou velmi různorodé. Většinou se však jedná o dvouslabičná podstatná jména (tóngxué, píngguō, wèntí), osobní zájmena

(dàjiā), slovesa (huídá, gōngzuò, chīfàn). Lze se setkat také se spojením adverbii a adjektiv (bù hǎo, hěn jiǔ), osobní zájmeno a modální sloveso (nǐ děi) apod.

U sledů sestupných je velmi frekventovaný výskyt přípon (wǒmen), slovesných přípon (liúzh), směrových modifikátorů (nàqù), dvouslabičných sloves (yīnggāi), spojení deiktických slov s numerativy (zhè ge), spojek (suǒyǐ), větných částic ve spojení s jiným slovním druhem (zuò ba) atd. Jsou zde také různá spojení jako například u číslovky a měrového jména, kde je iktus na první slabice. V těchto případech velmi záleží na tom, co a proč mluvčí chce v dané větě zdůraznit. Pokud považuje za důležité zdůraznit význam první slabiky segmentu, pak se typ sledů mění na descendentní místo ascendentního, který je pro čínštinu typičtější.⁴⁴ Z Grafu 5 je zjevné, že v descendentních sledech výrazně převažují kompozita⁴⁵ nad syntagmaty⁴⁶, oproti tomu u sledů vzestupných (ascendentních) není rozdíl tak markantní.

Graf 5: Syntagmata a kompozita – dvouslabičné segmenty

V mém vzorku se objevily i méně obvyklé případy, např. přítomnost dvou zdůrazněně tónických slabik vedle sebe (0252.04 a 0252.05a). Tento typ rytmu jsem určovala dle akronymického pravidla. Vysvětluje ho O. Švarný s D. Uhrem ve svém díle. V rámci téhož segmentu v bezprostředním sledu dvou slabik plně tónických, graficky nijak rozlišených spočívá iktus na slabice druhé.⁴⁷ Dalším zajímavým jevem, který se zde vyskytl, jsou dvě po sobě následující slabiky bez iktů (0291.13-2

⁴⁴ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 14

⁴⁵Kombinace minimálně dvou (obvykle různých znaků, resp. i jejich figure téže roviny jazyka, založená na jejich kompatibilitě; dva větné členy spojené vztahem paradygmatickým (LOTKO: 2003, str. 113–114)

⁴⁶Složené slovo založené na kombinaci alespoň dvou partnerů při splnění určitých podmínek a zapojení dalších faktorů, a to jazyka, sdělování, dorozumívání (LOTKO: 2003, str. 61).

⁴⁷ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 14.

a 0306.01-2). U všech těchto případů jsem aplikovala stejné pravidlo (zachování vzestupného sledu), a to i přes fakt, že je jich v čínské mluvené řeči méně.⁴⁸

Ukázka 6: Méně obvyklé případy – dvojslabičné segmenty⁴⁹

0252.04	gāng-gòu
0252.05a	gāng-hǎo
0291.13-2	ji-benr ₃
0306.01-2	zhi-you

4.2.3.3 Trojslabičné segmenty

U trojslabičných segmentů jsem postupovala identicky jako u předchozích typů. Jelikož se však v těchto segmentech již nemusí vyskytovat pouze jednoiktové sledy, doplnila jsem tento list o upřesnění počtu iktů. Pokud se v segmentu objevily dva ikty, jednalo se zpravidla o akronymii, kdy iktus stojí na začátku a na konci segmentu. U segmentů s jedním iktem se může jednat o postupnou descendenci (0249.13), postupnou ascendenci (0256.08-2), descendenci s předklonkou (0255.02-2) či ascendenci s příklonkou (0260.17-1). Výsledky analýzy rytmu trojslabičných segmentů ilustruje následující Tabulka 7 a Graf 6.

Ukázka 7: Určení rytmu – trojslabičné segmenty

0256.01-1	něi -yi-nian	AKR
0256.08-2	bu-dǒng- shì	AS
0260.17-1	shōu gōng -le	ASe
0249.13	wǔ -suì-le	DE
0255.02-2	ta-yǐjing	pDE

Trojslabičné segmenty z celkového počtu 924 tvoří 35,3 % segmenty dvouiktové s rytmem akronymickým. Může se jednat o spojení a) deiktického slova, numerativu a podstatného jména (zhè ge rén); b) deiktického slova, číslovky a měrové jednotky (zhè yī nián); c) slovesa s modifikátory v potenciálním tvaru (kàn bu jiàn); d) spojení slovesa, číslovky a měrové jednotky (mǎi yí jīn); e) trojslabičná podstatná jména (wàiguóhuà) apod.

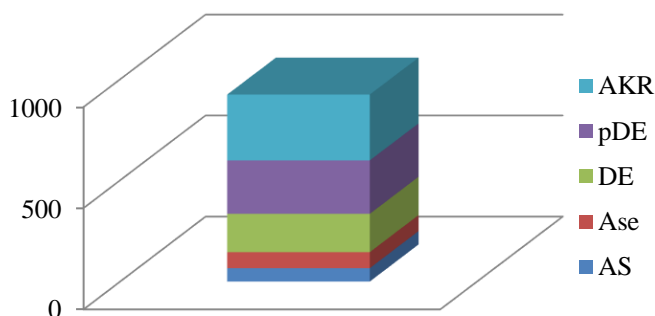
⁴⁸ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 14.

⁴⁹ŠVARNÝ, 1998. str. 276-277. a ŠVARNÝ, 1999. str. 316-335.

Tabulka 7: Rytmičké členění – trojslabičné segmenty

	Rytmus		Počet	Procentuální zastoupení
Jednoiktové	Ascendence	jako celek	66	7,1 %
		s příklonkou	79	8,5 %
	Descendence	jako celek	189	20,5 %
		s předklonkou	264	28,6 %
Dvouiktové	Akronymie	jako celek	326	35,3 %
Celkový počet			924	100 %

Graf 6: Rytmičké členění – trojslabičné sledy

Stejně jako u výsledků rytmů trojslabičných jednoiktových segmentů O. Švarného převažuje rytmus descendentní nad ascendentním⁵⁰, v mém případě převažuje téměř třikrát. Jednoiktové trojslabičné segmenty tvoří 7,1 % ascendentní, 20,5 % descendentní, 8,5 % ascendentní s příklonkou a 28,6 % descendentní s předklonkou z celkového počtu 598. Z číselného rozlišení je zřejmé, že největší část tvoří dvojslabičné sledy sestupné s předklonkou. V mnoha případech je předklonkou osobní zájmeno (v postavení podmětu), adverbium (v pozici určení), deiktická slova (součástí přívlastku) apod. Na druhou stranu příklonkou u sledů vzestupných jsou v mnoha případech větné částice (*le, ba, ne*) nebo atributivní slovece (*de*). V méně častých případech se jedná o podstatné jméno, slovesný numerativ či měrové slovo.

4.2.3.4 Čtyřslabičné segmenty

Ve čtyřslabičných segmentech profesor Švarný doporučuje se na daný vzorek dívat jako na dva dvouslabičné sledy za sebou, kde nejméně prominentní slabika je slabika druhá, přimykající se těsně k iktové slabice první, nebo na spojení dvouslabičného sledu s předklonkou a příklonkou zároveň. Iktus se realizuje zpravidla na sledu prvním – sled sestupný (descendentní). V připojeném atónickém sledu je iktová

⁵⁰ŠVARNÝ: 1998. Str. 39.

slabika neutralizována.⁵¹ Čtyřslabičné segmenty se od trojslabičných v analýze markantně nelišily, všechny aspekty zkoumání zůstaly naprosto stejné. Lišily se pouze ve výsledcích typu rytmů. I tady se mohly objevit sledy jednoiktové a dvouiktové. Určování akronymie není v tomto případě podle počtu iktů tak jednoznačné. U dvouiktových segmentů se mohla objevit: akronymie (0252.10), akronymie s předklonkou (0307.07) či příklonkou (0247.01-2), dvě descendance (0260.14) a dvě ascendance (0325.20-1). V některých případech jsem se setkala také s dvouiktovou ascencí ve spojení s descencí (0255.03a-2). U jednoiktových se vyskytovaly: postupné ascendance (0252.11), ascendance s příklonkou (0267.01-2), postupné descendance (0268.01a), descendance s předklonkou (0253.08) a ascendance ve spojení s descencí (0255.03a-2).

Ukázka 8: Určení rytmu – čtyřslabičné segmenty

0252.10	gāng qiang-d-rén	AKR
0307.07	ni-děngde dào	pAKR
0247.01-2	bǐjiào- zuǒ -d	AKRe
0260.14	bú yao-shōushi	DE+DE
0325.20-1	qǐ yì -bùduì	AS+AS
0252.11	ta-yi ₂ -jìn- wū	AS
0255.03a-2	xì shā -zuò-d	AS+DE
0267.01-2	wō ₃ -bu ₂ -qù-le	Ase
0310.05-2	sàn- huì -le-ba	ASee
0268.01a	gàosu-ta-le	DE
0253.08	gei ₃ -háizimen	pDE

Čtyřslabičných segmentů se v mém vzorku vyskytuje celkem 493, z čehož jednoiktových je 23,1 % a dvouiktových 76,9 %. V jednoiktových sledech se lze setkat

⁵¹ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 16–17.

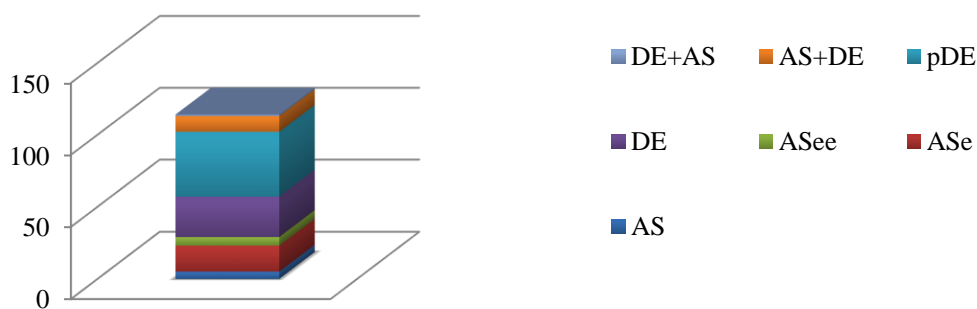
s větším zastoupením sestupného sledu, a to ve 14,9 % případů (včetně descendance s předklonkou). Oproti tomu se čistě vzestupný sled objevil v 1 % případů.

U dvouiktových je markantní většina rytmů akronymických. Akronymickým rytmům jako celek připadá 29,2 %. Při kombinaci dvou dvojslabičných sledů, jak jsem se již zmiňovala, se iktus realizuje na sledu prvním⁵², na něj často navazuje dvojslabičný sled vzestupný, čímž se vytvoří akronymie. Předklonky jsou zde zpravidla zastoupeny osobním zájmenem, slovesem existence a adverbium. Z gramatického hlediska se objevily například tyto příklonky: atributivní slove (de), větné částice, numerativy, zřídka se vyskytla i podstatná jména v postavení předmětu. Dále byly výrazněji zastoupeny dva descendentní sledy následující za sebou. Jsou tvořené ve většině případů dvojslabičným podstatným jménem, slovesem, deiktickým slovem s numerativem v postavení přívlastku k podmětu či předmětu. Jen ve výjimečných případech se objevilo více vzestupných sledů za sebou či ascendance ve spojení s descencí (0,6 %). Zastoupení jednotlivých rytmů znázorňují následující grafy.

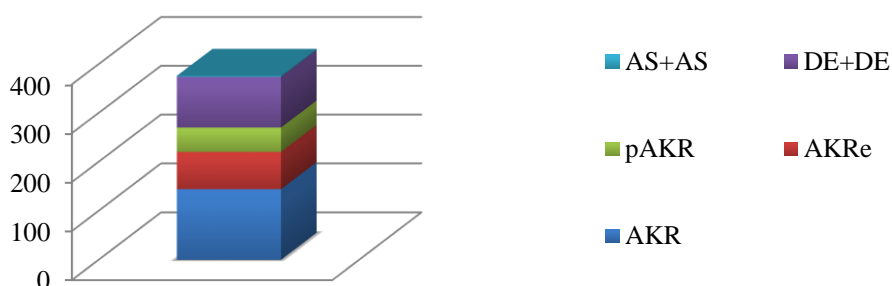
Tabulka 8: Rytmičké členění – čtyřslabičné segmenty

	Rytmus		Počet	Procentuální zastoupení
Jednoiktové	Ascendance	jako celek	5	1 %
		s příklonkou	18	3,7 %
		s dvěma příklonkami	6	1,2 %
	Descendance	jako celek	28	5,8 %
		s předklonkou	45	9,1 %
	Ascendance s descencí		11	2,2 %
	Descendance s ascencí		1	0,2 %
Dvojslabičné	Akronymie	jako celek	144	29,2 %
		s příklonkou	76	15,4 %
		s předklonkou	50	10,1 %
	Descendance	dva sledy za sebou	104	21,1 %
	Ascendance	dva sledy za sebou	2	0,4 %
	Ascendance s descencí		3	0,6 %
Celkový počet			493	100 %

⁵²ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 17.

Graf 7: Rytmické členění – čtyřslabičné, jednoiktové sledy

Graf 8: Rytmické členění – čtyřslabičné, jednoiktové sledy

Také u čtyřslabičných segmentů se objevily méně obvyklé případy. Prvním z nich je první příklad (0267.07) následující ukázky, který je zvláštní především ve druhém dvouslabičném sledu, jenž obsahuje dvě zdůrazněně tónické slabiky následující za sebou. Tento případ jsem vyřešila na základě akronymického pravidla. Druhým méně obvyklým případem, na který je nutno upozornit, je příklad obsahující chybu v zápise iktů. Podoba čtyřslabičného segmentu (0281.12a-1) je v následující ukázce již upravena, avšak původně vypadal takto: **hài**-bu-hai⁴pà. Oslabeně tónická slabika iktová nemůže předcházet slabice plně tónické iktové (dva ikty nemohou stát vedle sebe), tudíž předpokládám, že zasazení číslice tónového označení do horního indexu bylo nesprávné. Tato chyba nastala i v následujícím případě (0325.17-1), jenž původně obsahoval iktovou slabiku ve třetí slabice sledu (dou¹-bu-gan³-diän). Poslední případy uvedené v ukázce jsou případy jednoiktových sledů. Zvláštnost tohoto vzorku spočívá v postavení zdůrazněně tónické slabiky doprostřed sledu, kterému předchází plně tónická slabika. Není oddělena pomlčkou či přeryvem.

Ukázka 9: Méně obvyklé případy - čtyřslabičné segmenty⁵³

0267.07 kàn-gǒu-**dǎjià**
0281.12a-1 **hài**-bu-hai₄pà
0325.17-1 dou¹-bu-gan₃-diǎn
0264.08a-1 sī**wà**zishang

4.2.3.5 Pětislabičné segmenty

Pětislabičné, šestislabičné a víceslabičné segmenty jsem zkoumala ze stejných hledisek jako segmenty popisované výše. Pětislabičné obsahovaly jeden, dva nebo tři iktusy. Trojiktové sledy mohou být nositeli pouze akronymického rytmu, v němž se objevily kombinace sestupného sledu trojslabičnou akronymií. To odpovídá zjištění O. Švarného a D. Uhry v díle *Prozodická gramatika čínštiny: „Rytmus segmentů se třemi iktovými slabikami je převážně akronymický, tj. s iktovou slabikou na konci a na začátku, je ovšem „rozšířen“ o další iktovou slabiku nebo sled s iktovou slabikou vložený doprostřed.“*⁵⁴ Dvouiktové sledy se vyznačovaly rytmy: a) akronymickými (0325.13a-1), kdy stál iktus na začátku a na konci; b) akronymickými s předklonkami a příklonkami (0279.10); c) akronymickými s předklonkami (0286.08a-2); d) akronymickými s jednou či dvěma příklonkami (0279.06, 0303.06-1); e) akronymickými s ascendentí (0313.11-2), ten se vyskytl výjimečně; f) akronymickými ve spojení s descendentí (0264.08a-2); g) dvěma descendentními za sebou (0278.04a-3); h) dvěma ascendentními za sebou (0278.04a-3). Jednoiktových segmentů nebylo velké množství, vyznačovaly se rytmem ascendentním s descendentním (0311.03) a descendentním s předklonkou (0250.12-2).

Ukázka 10: Určení rytmu – pětislabičné segmenty

0325.13a-1	bùlage ₂ -diàn tái	AKR
0304.03-2	názh-dà-bǎ- huār	AKR
0264.08a-2	yǒu-yi-diǎnr- máo bing	AKR+DE
0279.06	yi ³ jing-dòng gōng -le	AKRe
0303.06-1	líle-hūn-le-ma	AKRee
0286.08a-2	hěn- huó po-d-rén	pAKR
0279.10	cai-táide dòng -ne	pAKRe

⁵³ŠVARNÝ, 1999. str. 290-355.

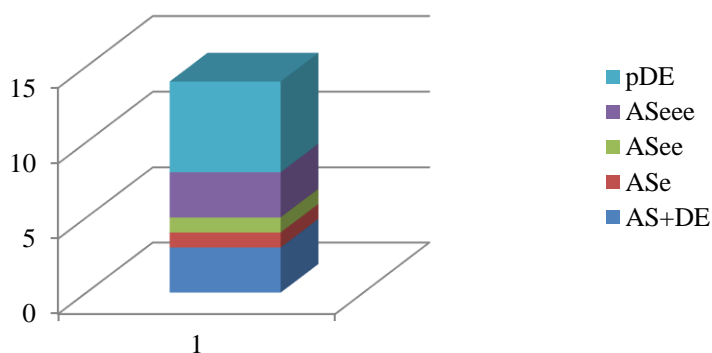
⁵⁴ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 18.

0250.12-2	ta- bú -shi-shenme	pDE
0278.04a-3	nà-yang-jiǎndan-ma	DE+DE
0249.01-1	wō ₃ -tuīkai-chuānghu	pDE+DE
0299.01-2	shi-shí sān -ge-yuè	AS+AS
0311.03	ba ₃ -mén- guān shang-a	AS+DE

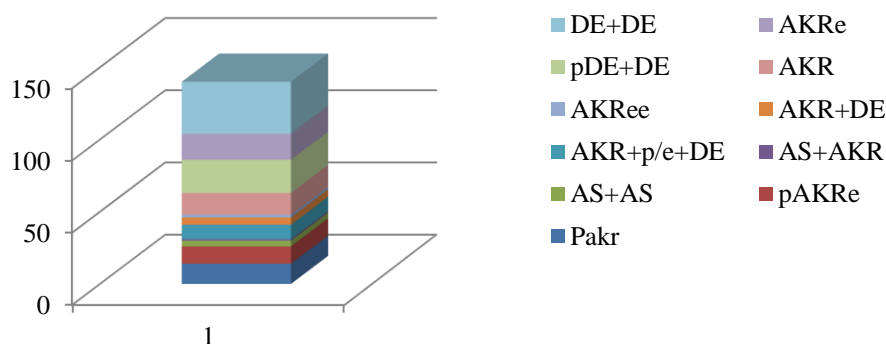
V těchto segmentech se lze setkat z 8 % s jednoiktovými, ze 79,5 % s dvouiktovými a dokonce z 12,5 % s trojiktovými sledy. U jednoiktových převažují sestupné sledy s předklonkou (3,4 %). U dvouiktových se vyskytuje také mnoho výjimečných případů, ale mimo to dominují dvě descendance ve spojení za sebou (20,5 %). Oproti tomu ascendance byla obsažena v minimálním množství (2,3 %). Akronymie se zde objevuje ve spojení s různými sledy, avšak akronymie jako taková se vyskytla pouze v 15 případech ze 140 (8,5 %). S kombinací AS+AS jsem se setkala v listu pětislabičných segmentů pouze čtyřikrát. U trojiktových lze vidět pouze akronymie, a to v 12,5 % případů. Výskyt jednotlivých typů rytmů znázorňují následující grafy.

Tabulka 9: Rytmičké členění – pětislabičné segmenty

	Rytmus	Počet	Procentuální zastoupení	
Jednoiktové	Ascendance s descencí	3	1,7 %	
	Ascendance	s příklonkou	1	0,6 %
		s dvěma příklonkami	1	0,6 %
		s třemi příklonkami	3	1,7 %
Descendance	s předklonkou	6	3,4 %	
Dvouiktové	Descendance	dvě za sebou	36	20,5 %
		dvě za sebou s předklonkou	23	13,1 %
	Akronymie	jako celek	15	8,5 %
		s descencí	5	2,8 %
		s příklonkou	18	10,2 %
		s dvěma příklonkami	2	1,1 %
		s předklonkou	14	7,9 %
		s předklonkou a příklonkou	12	6,8 %
	Ascendance	s descencí předělena předklonkou/příklonkou	10	5,7 %
		Dvě za sebou	4	2,3 %
	s akronymií	1	0,6 %	
Trojiktové	Akronymie	22	12,5 %	
Celkový počet		176	100 %	

Graf 9: Rytmičké členění – pětislabičné, jednoiktové sledy

Graf 10: Rytmičké členění – pětislabičné, dvouiktové sledy

V pětislabičných segmentech se z hlediska čínské prozodie objevil poměrně hojný počet méně typických rytmičkových vzorců. Již v prvních dvou příkladech (0264.08a-2, 0318.05a) následující ukázky lze vidět neobvyklé spojení akronymie se sestupným sledem, čímž dochází k sousedství dvou iktů. Další příklad (0313.11-2) poukazuje na spojení akronymie se sledem ascendentním. Zdedochází ke stejnému jevu jako v předešlém případě, a to k sousedství dvou iktových slabik. Tato spojení se vyskytují velmi zřídka. Ve větě číslo 0256.09 se objevila méně obvyklá kombinace, a to dvě ascendance za sebou. V posledním příkladu se lze setkat s ne až tak neobvyklým jevem, kde se spojuje ascendentní sled s descendentním, mezi nimi stojí atónická slabika, jako je v tomto případě slabika „d“. V mé analýze jsem označila tento případ následovně: AS+p/e+DE. Sousedící iktové slabiky jsou tak neutralizovány příklonkou/předklonkou. Ukázka s označením 0267.04-2 je výjimečná především z hlediska zdůraznění větné částice „na“. Zajímavostí je zejména skutečnost, že tato částice nenesé tón a přitom je označena jako zdůrazněně tónická slabika.

Ukázka 11: Méně obvyklé případy - šestislabičné segmenty⁵⁵

0264.08a-2	yōu-yi-diǎnr- máo bing	AKR+DE
0318.05a	zhǎng-d-hěn- duān zheng	AKR+DE
0313.11-2	shì-bu ₂ -yuànyì- qù	AS+AKR
0256.09	cān jūn -d-niánling	AS+p/e+DE
0267.04-2	hài- yuǎn -d-hěn- na	AS+AS
0256.09	cān jūn -d-niánling	AS+DE

4.2.3.6 Šestislabičné segmenty

Šestislabičné segmenty představují již poměrně dlouhé kombinace více sledů, u nichž bylo obtížnější určit, o jaký rytmus se jedná. Jak jsem se již zmiňovala výše, je to z důvodu rychlejšího tempa řeči, proto se slabiky sdružují do větších uskupení. V mém vzorku jsem se setkala s dvou- až trojiktovými segmenty. Jak jsem již zmiňovala u pětislabičných segmentů, i zde se má analýza skládala ze stejných hledisek zkoumání: pozice v kólu, počet slabik, prominence, počet iktů a rytmus. U trojiktových segmentů lze v mém vzorku vidět rytmy: akronymii jako celek (0278.03-1), akronymický s předklonkou či příklonkou (0285.14-6), tři descendentní sledy za sebou (0280.07-2). Stejně jako u pětislabičných segmentů se iktus realizoval na konci, uprostřed a na začátku sledu, nicméně nejsou rozmístěné stejně rovnoměrně jako u sledů s pěti slabikami.

Ukázka 12: Určení rytmu – šestislabičné segmenty

0278.03-1	gēnju-wo ³ -d-guānchá	AKR
0325.10-2	xībōli yǎ -qu-le	AKRee
0285.14-6	shì-qīshì wǔ -gōngfēn	pAKR
0295.06-1	ta-māmahu hū -d	pAKRe
0311.04-3	nǐ -zen ₃ me-zhīdao-d	DE+DE
0280.07-2	wú zhi-shēnghuo-shuǐ ³ ping	DE+DE+DE
0313.10a	yong- dà ren-d-kǒuqi	pDE+DE
0255.01-2	dao-hǎi biānr -quguò- xià	AS+AS
0296.14-1	ni ³ -huí- jiā -d-shì ² hour	AS+p/e+DE

Celkový počet těchto segmentů je 48, z nichž dvouiktových je zastoupeno 38,8 % a tříiktových v 61,2 %. Ve většině případů se v dvouiktových sledech jedná o více

⁵⁵ŠVARNÝ, 1998. str. 280-289. a ŠVARNÝ, 1999. str. 290-347.

descendentních sledů za sebou (0311.04-3), v některých případech i s předklonkou (0313.10a), dále pak o rytmy akronymické s předklonkami či příklonkami (0325.10-2), pouze v jednom případě s oběma (0295.06-1). Jedenkrát se vyskytlo více po sobě následujících sledů vzestupných (2,1 %). V trojiktových sledech měla největší zastoupení akronymie jako celek (22,9 %), ta se pak vyskytovala ve spojení s předklonkou, s příklonkou s descendencí předělenou předklonkou/příklonkou. Zastoupení veškerých kombinací sledů jsou znázorněna v Grafu 11 a Grafu 12.

Tabulka 10: Rytmické členění – šestislabičné segmenty

	Rytmus	Počet	Procentuální zastoupení	
Dvouiktové	Akronymie	jako celek	1	2,1 %
		s dvěma příklonkami	4	8,3 %
		s descendencí předělena předklonkou/příklonkou	2	4,1 %
		s předklonkou	1	2,1 %
		s příklonkou a předklonkou	1	2,1 %
	Descendence	dvě za sebou	3	6,3 %
		dvě za sebou s předklonkou	6	12,5 %
Ascendence	dvě za sebou	1	2,1 %	
Tříiktové	Descendence	tři za sebou	5	10,4 %
	Akronymie	jako celek	11	22,9 %
		s předklonkou	6	12,5 %
		s příklonkou	4	8,3 %
		s descendencí předělena předklonkou/příklonkou	3	6,3 %
Celkový počet		48	100 %	

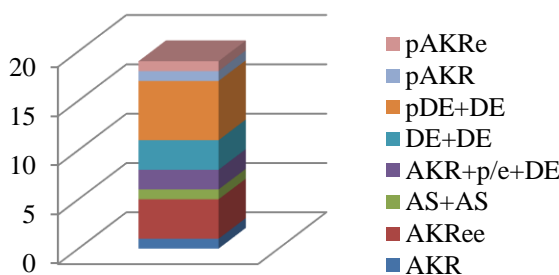
Do méně obvyklých případů jsem pro ukázkou vybrala sledy akronymické ve spojení se sledem sestupným, kde sousedství dvou iktových slabik narušila atónická slabika.

Ukázka 13: Méně obvyklé případy – šestislabičné segmenty⁵⁶

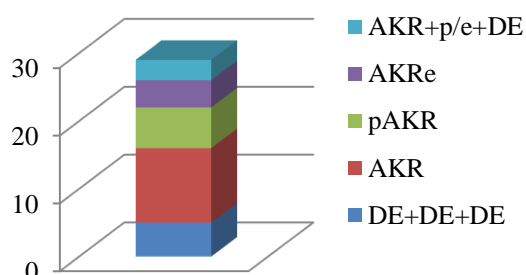
0257.06 tāmen-yào-yi-**hǎi**-wǎn   AKR+p/e+DE

0260.19 zuò-bǐnggān-d-**mú**z   AKR+p/e+DE

⁵⁶ŠVARNÝ, 1998. str. 274-285.

Graf 11: Rytmické členění – šestislabičné, dvouiktové sledy

Graf 12: Rytmické členění – šestislabičné, trojiktové sledy

4.2.3.7 Víceslabičné segmenty

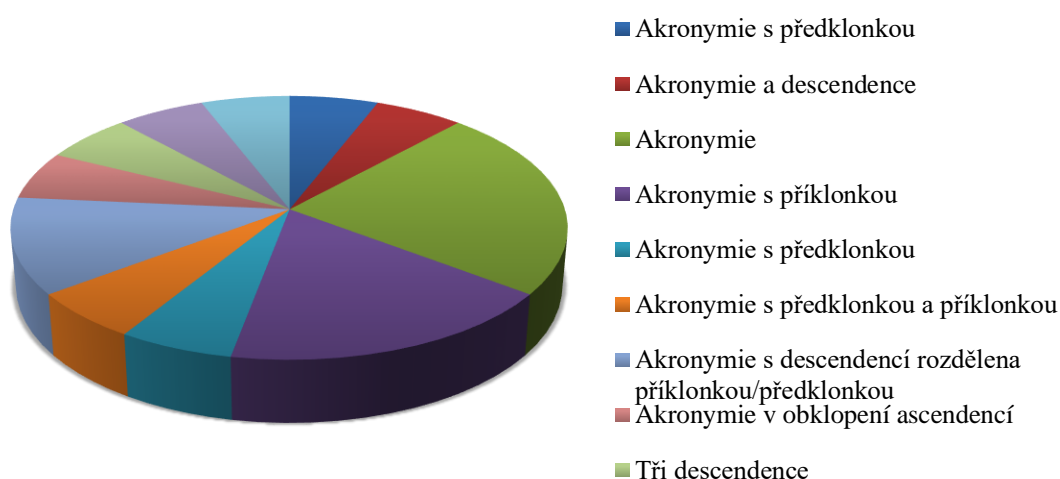
Ve víceslabičných segmentech se objevují převážně složitější spojení sledů. Tyto segmenty jsou zároveň nejméně početnou skupinou, tvořící 0,6 % z celkového počtu segmentů. Ve víceslabičných sledech dochází při rychlejším tempu řeči nezdůrazněná k neutralizaci tónových charakteristik jistých slabik, které by si při pomalejší nebo pečlivější výslovnosti mohly uchovat zbytek tónu a v některých případech, když jsou obklopeny slabikami atónickými, by se tak staly i nositeli iktu slabé prominence. Kvůli logickému či kontrastnímu přízvuku mluvčího mohou nabýt zvýrazněného tónu, čímž by se staly nositelem zvýrazněného iktu.⁵⁷ Tyto segmenty v mém vzorku nesou dva až čtyři ikty. Nejběžnějšími rytmy, se kterými jsem se setkala, byly rytmy akronymické jako celek (23,5 %) a akronymie s příklonkami (17,5 %). Na pomyslném třetím místě stojí akronymie s descendencemi. Tyto descendence mohly být i vícenásobné s připojením atónicky neutralizovaných/atónických slabik v podobě předklonky/příklonky. Pouze ve trojiktových segmentech se vyskytlo více sestupných rytmů za sebou, a to ve dvou případech.

Nejdelšími segmenty byly sledy devítislabičné, jež lze vidět pouze ve dvou případech ze všech víceslabičných segmentů. Zajímavostí je, že i když jsou segmenty takto dlouhé (v mém vzorku 7–9 slabik), stále převládá akronymický rytmus, což potvrzuje i studie O. Švarného.

⁵⁷ŠVARNÝ a UHER: 2014, str. 18–19.

Tabulka 11: Rytmičké členění – sedmi a víceslabičné segmenty

	Rytmus		Počet	Procentuální zastoupení
Dvouiktové	Akronymie	s předklonkou	1	5,9 %
		s descendencí	1	5,9 %
Tříiktové	Akronymie	Jako celek	4	23,5 %
		s příklonkou	3	17,5 %
		s předklonkou	1	5,9 %
		s předklonkou a příklonkou	1	5,9 %
		s descendencí rozdělena příklonkou/předklonkou	2	11,8 %
		v obklopení ascendencí	1	5,9 %
	Descendence	tři za sebou	1	5,9 %
		tři za sebou s předklonkou	1	5,9 %
Čtyřiktové	Akronymie	s dvěma příklonkami	1	5,9 %
Celkový počet			17	100 %

Graf 13: Rytmičké členění – víceslabičné segmenty

4.2.3.8 Shrnutí analýzy segmentů

Výsledky těchto kombinací a procentuálního zastoupení je možné vidět v Tabulce 12. Je z ní patrné, že největší počet má rytmus sestupný se 49 %, což je téměř polovina. Podobný výsledek získala také T. Slaměnková ve své analýze.⁵⁸ Ze sestupných rytmů je nejčastější descendence jako celek (32 %). Dalšími velmi početnými rytmy jsou sledy akronymické (24,3 %), z nichž 17,7 % tvoří akronymie jako celek. Ascendentní sled zastupuje 21,1 %. Tak jako ve výše zmiňovaných příkladech, vzestupný sled je rovněž nejpočetnější jako celek (17,1 %). Pouze

⁵⁸SLAMĚNKOVÁ: 2016. Str. 64–82.

5,6 % kombinací sledů je nezařaditelná mezi předešlé tři zmiňované. Mezi typy „ostatní“ jsem začlenila jednoslabičné segmenty a většinu méně obvyklých rytmických vzorců, které jsem popisovala výše u jednotlivých částí mé analýzy segmentů.

Tabulka 12: Rytmičké členění segmentů - shrnutí

typ	počet	podtypy	ikty	počet
Akronymie	719 24,3 %	jako celek	2-3	524 17,7 %
		s předklonkou	2-3	73 2,5 %
		s jednou nebo více příklonkou	2-4	108 3,6 %
		s předklonkou i příklonkou	2-3	14 0,5 %
Descendence	1 453 49 %	jeden sled	1	948 32 %
		jeden sled s předklonkou	1	309 10,4 %
		dva nebo tři sledy	2-3	149 5 %
		dva nebo tři sledy s předklonkou	2-3	30 1 %
Ascendence	624 21,1 %	jeden sled	1	506 17,1 %
		jeden sled s jednou nebo více příklonkou	1	111 3,8 %
Ostatní	165 5,6 %	dva sledy	2	7 0,2 %
		jednoslabičné	1	152 5,1 %
		ostatní	1-3	42 1,4 %

4.2.4 Rytmičké členění kól

U analýzy kól jsem primárně vycházela již z dříve zpracovaných rytmů segmentů. V této části jsem analyzovala 1 437 kól, jež obsahovaly 1–6 segmentů, Na základě způsobu uspořádání sledů jsem vymezila pět druhů kól: kóla tvořící jeden sled, vícesledová kóla bez sousedství arzí, vícesledová kóla se sousedstvím arzí (19,7 %), vícesledová kóla s vloženou atónickou slabikou a vícesledová kóla obsahující sousedství arzí i vloženou atónickou slabiku. Poslední ze zmiňovaných se v mém

vzorkuobjevilo konkrétně ve 14 případech. Zjištěné výsledky znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 13: Typy sledů v kólenech

Typy sledů	počet
Jeden sled	261 18,1 %
Se sousedstvím arzí	283 19,7 %
Bez sousedství arzí	780 54,3 %
Bez sousedství arzí s vloženou atónickou slabikou	99 6,9 %
Obsahující sousedství arzí i vloženou atónickou slabiku	14 1 %

4.2.4.1 Jednosledová kóla

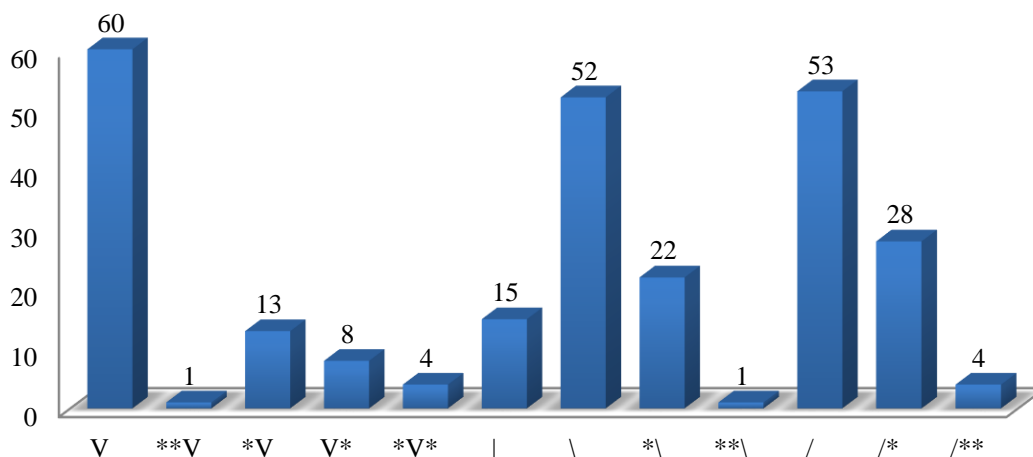
V této podskupině se zaměřuji na jednosledová kóla, tj. kóla, jež jsou tvořena pouze jedním sledem. Takovými sledy pak mohou být sledy akronymické, ascendentní, descendentní či liché slabiky. V jednosledových kólech se vyskytly také předklonky či příklonky, které se nepovažují za sled jako takový. Nelze předpokládat závislost počtu slabik na počtu sledů (1 sled $\neq$ 1 slabika).

K jednosledovým kólům se v některých případech připojily předklonky či příklonky. Například v ukázce 12 u kóla 0258.01-2 je sled ascendentní s dvěma příklonkami, tzn. výsledný rytmus kóla je taktéž ascendentní. Totéž platí i pro akronymický sled, jenž je schopen navázat předklonku a zároveň i příklonku (0281.07-1).

Ukázka 14: Rytmičké členění – jednosledová kóla

	0285.14-5	kuān
/**	0258.01-2	shuì- jiào -qu-ba
/	0253.041	qǐng- jìn
\	0254.04-1	tīng lǐ
**\	0304.05-2	ba-tǔ- chǎn diào
V	0254.03-1	guówu- yuàn
*V	0294.02-1	ta- měi -ge-yuè
V	0281.07-1	ni ₃ -niánqing ₁ qīng -d

Grafické znázornění počtu jednotlivých rytmů obsažených v mém vzorku ilustruje následující graf, kde téměř na stejné úrovni, ve stejném procentuálním zastoupení stojí akronymický (33 %) a ascendentní sled (32,6 %).

Graf 14: Rytmičké členění - jednosledová kóla

4.2.4.2 Vícesledová kóla bez sousedství arží

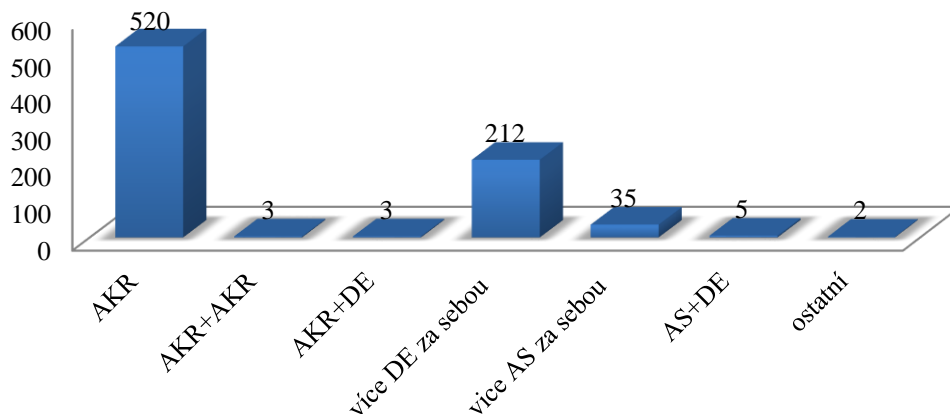
Tato skupina se řadí mezi nejpočetnější, tvoří 54,3 %. Sledy se ve vícesledových případech různě kombinují. Charakteristickým prvkem této skupiny je to, že nedochází ke střetu dvou iktových slabik (sousedství arží) různých sledů vedle sebe. V těchto kólech jsem hodnotila následující kombinace: vzestupné (0325.20-1), sestupné (0250.06-1) a akronymické. Akronymický rytmus byl tvořen: a) sledem (jeden až více) sestupným – (jeden až více), vzestupným (0311.07, 0289.07-1); b) (jeden až více) sestupným – akronymií (0278.01-2); c) akronymií – (jeden až více) vzestupným (0311.08a-2); d) sestupným – lichou slabikou (0256.11-2); e) lichou slabikou – (jeden až více) vzestupným (0251.03a-1). Akronymií předcházejí descendentní sledy s případnými předklonkami, následují ascendentní sledy s příklonkami, v mém případě se připojilo až pět sledů. Totéž platí pro vzestupné rytmy, kde se mohly připojit příklonky a u sestupných – předklonky. Pouze ve třech případech se akronymie spojila s descendentí (0272.04-2). V 0,6 % případů se vyskytla ascendece s descendentí (0312.04-2).

Ukázka 15: Rytmičké členění – vícesledová kóla bez sousedství arží

* V / 0280.03a-1   shi-qīshiwǔ-gōngfēn
 *\ / 0311.07   ní₃-wèi-shenme bu-kāi-kǒu

*\\	0250.06-1	ta-zǒule- sān -nián
//	0325.20-1	píngkǒur tài- zhǎi
*V/	0311.08a-2	wo-yǎole- hǎo -ji-kǒu
\\V	0278.01-2	yǒu-d gōngchengshī
/*	0251.03a-1	kuài sān shí -le
\\	0256.11-2	wǒmen chǎng
\\/	0289.07-1	jiù-yǐwei shén me-dou ₁ - dǒng -le
V\\	0272.04-2	yǒu-yi-diǎnr-máobing
/\\	0312.04-2	ni ₃ -shuō-shénme

Graf 15 demonstruje akronymii jako markantní většinu. Zde se potvrzují výsledky zkoumání profesora Švarného, jenž zjistil, že akronymie je nejčastějším typem rytmu v čínské prozódii. Za druhý nejčastěji se vyskytující rytmus lze označit rytmus descendentní.

Graf 15: Rytmičké členění - vícesledová kóla bez sousedství arzí

4.2.4.3 Vícesledová kóla se sousedstvím arzí

Dalším typem jsou vícesledová kóla se sousedstvím arzí, jež zastupují 20,6 % všech kól mého vzorku. Hlavní odlišností od ostatních kombinací jsou sledy, které obsahují iktové slabiky stojící právě vedle sebe, tj. vytvářejí sousedství arzí. Tyto iktové slabiky nenáleží témuž sledu. V kólech uvedeného typu jsem se ve většině případů setkala s akronymií (23 %), která se objevovala v kombinaci: a) akronymie – akronymie

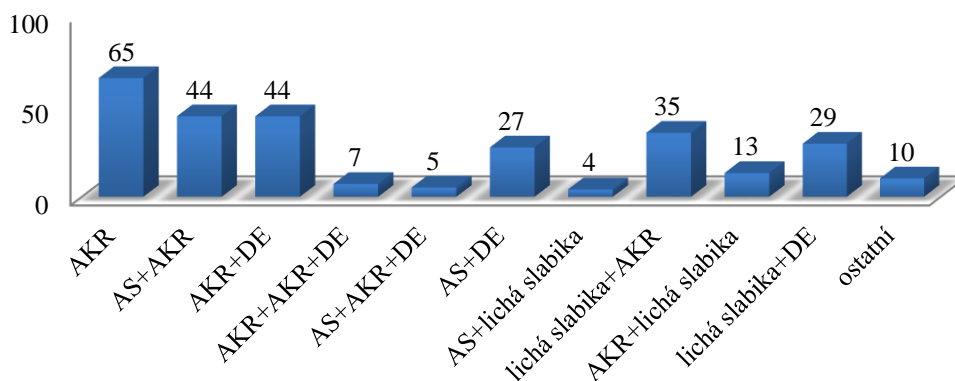
(0256.04); b) akronymie – sestupný – vzestupný sled (0266.01); c) sestupný sled – lichá slabika – akronymie (0301.04a); d) dvě či více akronymií za sebou – (jeden až více) sestupný sled (0325.05-2); e) (jeden až více) sestupný – vzestupný – (jeden až více) sestupný sled (0302.09-1). Na akronymii se mohou napojovat jeden až více sestupných sledů před a jeden až více sledů vzestupných za ní.

Ukázka 16: Rytmické členění – vícesledová kóla se sousedstvím arzí

/+\	0291.03	wǒ-xué zhōng wén
/+	0259.032	yǒu-diǎnr wāi
/+V	0287.04-2	quán- jiā měi-ge-rén
V+V	0256.04	shén me-dou ¹ tīngbujian
V+\/	0266.01	ta-lái-dao-zhèr yìjīng yì-nián-le
\ +V	0301.04a	rénmen chēng zhè -yì-dài
V+V+\	0325.05-2	wǒ-d-xiǎo wàishengnǚ yǐjīng wǔ -suì-le
\ +\	0302.09-1	nǐmen yìgòng dàile jǐ -jiàn-xíng ₂ lǐ
V+\	0249.07-2	bu ⁴ -zhidào huì ⁴ -you- shén me-jiéguo ₃
+\	0304.10a	zuò tè wu-d-rén
+\	0274.10-1	tā quán -dou- yīng le

Ve velkém množství případů (15,5 %) se spojovala akronymie vkólechs ascencí (0287.04-2) a s naprosto stejným procentuálním zastoupením s descencí (0249.07-2). Další poměrně obsáhlé skupiny vyskytující se v mém vzorku jsou: ascendance – descendance (0291.03), lichá slabika – akronymie (0304.10a) a lichá slabika – descendance (0274.10-1). Je také dobře viditelné, že descendentní sledy stojí převážně na konci a ascendentní na začátku kól.

Graf 16: Rytmičké členění - vícetřídová kóla se sousedstvím arží

4.2.4.4 Vícetřídová kóla s vloženou atónickou slabikou

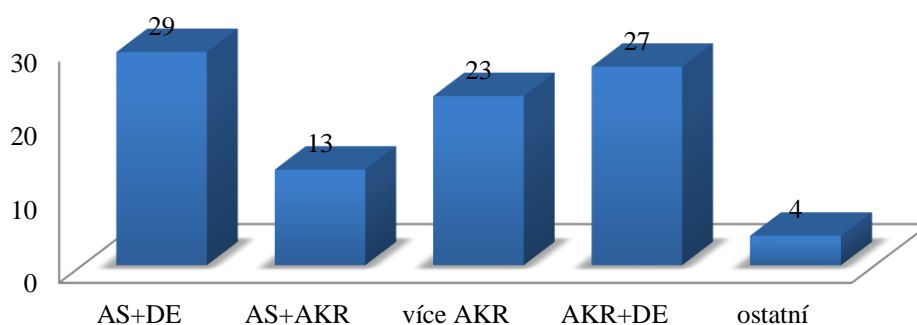
V této podkapitole se věnuji spojením sledů, jež se vyznačují jedním specifickým prvkem, a to výskytem atónické slabiky, která anuluje původní sousedství arží. Jak je zřejmé z následujících uvedených příkladů, jedná se o stejná spojení sledů, jako jsou vícetřídová kóla se sousedstvím arží, až na jeden zásadní rozdíl: přítomností atónické slabiky (značení „*“).

Ukázka 17: Rytmičké členění – vícetřídová kóla s vloženou atónickou slabikou

*V*V	0309.03a-2	wei-bùlagé-d wēini ₂ sī
/* V*	0287.02-2	shì- yīn -d háishi- jīn -d
/* \	0313.11-1	tīng-tā-d-kǒuqi
V* \	0278.09-2	wo ³ -chu-mén qu- zhūi -ta-d-shi ² hour
V* \ /	0317.04-2	wǒmen-jī ³ -ge dōu -bu-zhīqíng
* \ /*	0325.16-1	shì-jìshushang hěn- dà -d chéngjiu
\ /*	0258.07-1	shū zai-shū jiàn shang fàngzh-ne
* \ \ V* \	0303.10-2	wǒ-fùqīn xūyao cháng -shì ₂ jian ¹ -d xiūxi

Tyto případy jsou v mé analýze obsažené v 99 případech, což je 6,9 %. Nevyskytovala se zde tak rozmanitá spojení různých sledů pohromadě, jelikož množství vícetřídových kól s vloženou atónickou slabikou je třikrát menší než u kól se sousedstvím arží. Graf ilustruje, že největší zastoupení v tomto typu kól má ascendance s descencí (29,3 %). Dále převažuje akronymie společně ve spojení s descendentními sledy (27,3 %) a na pomyslném třetím místě stojí více akronymických rytmů za sebou. Celkově se ve vzorku vyskytly tyto kombinace: V* \ \ (0278.09-2),

/+V*(0287.02-2), /* \ (0313.11-1), \ *V*V (0309.03a-2), V* \ / (0317.04-2), \ /*\ (0325.16-1), *\ \ V*\ (0303.10-2), |/*\ (0258.07-1) a jim podobné.

Graf 17: Rytmičké členění - výsledová kóla s vloženou atónickou slabikou

4.2.4.5 Vícesledová kóla s vloženou atónickou slabikou i sousedstvím arzí

Tuto podskupinu kól bych mohla v podstatě zařadit jak pod skupinu bez existence arzí, tak s její existencí. Proto jsem se rozhodla tuto skupinu vymezit. Jedná se o kóla, jež nejsou početnou skupinou (1 %), avšak skupinou specifickou. Ve svých kombinacích různých sledů obsahují jak sousedství arzí („+“), tak atónickou slabiku („*“). V těchto případech je možné se setkat se spleťnými kombinacemi sledů, jež není jednoduché separovat do jednotlivých skupin. Nevyznačují se žádnou pravidelností ani systematičností. Tento fakt znázorňuje následující ukázka.

Ukázka 18: Rytmičké členění – vícesledová kóla s vloženou atónickou slabikou i sousedstvím arzí

Rytmus	číslo	
/+\\/*\	0301.05a-2	wǒ- xiǎng wùse yí ² -ge déli-d zhù shou
+V*\	0323.02a-3	yòng jǐshi-nián-d jī xu
+\\/*\ /	0323.02a-2	tā dōng -bēn-xī- pǎo wei-dàjiā ₁ bàn- shì
/+ V* V*	0292.01	wǒ-bǎ nèi-tao zuò-bǐnggān-d- mú z shōu-zai-chōutíli ³ -le
//* + /	0253.06	xiànzài dì yī -cí fàng zì jī ₃ -d-yáng

4.2.4.6 Shrnutí analýzy kól

Závěrečným vyhodnocením rytmu kól jsem došla ke stejnému závěru jako O. Švarný ve své analýze a T. Slaměnková v článku časopisu *Dálný Východ*. Zde více jak polovina vzorku, přesněji 62,3 %, tvoří akronymický typ rytmu. Většina z nich, jak jsem již zmiňovala, je tvořena descendencí a ascendencí, přičemž kumulováním dalších descendencí a ascendencí za sebou stále vytvářejí akronymii jako takovou. V dalších případech se jedná o spojení akronymie či jiných sledů se sledy, kdy docházelo k sousedství arzí (19,7 %), která v 6,9 % byla přerušena vloženou atónickou slabikou.

Další vysokou četností výskytu se vyznačují kóla descendentního rytmu (22 %) s jedním až více sestupnými sledy za sebou. Nejvíce se descendentní rytmy objevily v kólech bez sousedství arzí, a to v 14,8 %. Poslední, nejméně se vyskytující skupinou, jsou kóla ascendentní (8,7 %).

Co se týče typů rytmů, viditelně dominují vícesledová kóla bez sousedství arzí s 54,3 %. Naopak nejméně početnou skupinou jsou kóla obsahující jak sousedství arzí, tak vloženou atónickou slabiku (1 %). U jednosledových kóldominuje AKR (6 %) společně s AS (5,9 %). U vícesledových kól bez sousedství arzí převládá, jak jsem se již zmiňovala, AKR jako celek (36,2 %) a více DE za sebou (14,8 %). U podtypu označeného jako vícesledová kóla se sousedstvím arzí převažuje opět více AKR za sebou (4,6 %). Ve skupině „ostatní“ jsou zahrnuty všechny typy rytmů kól, jež byly nezařaditelné mezi ty předešlé.

Výsledky O. Švarného a T. Slaměnikové jsou obdobné jako mé výsledky. Stejně jako já došli k závěru o převládající akronymii a menšinovém výskytu ascendance. Akronymie, descendance a ascendance v mém vzorku stojí v poměru 7:2:1. Jak jsem již naznačovala, v rámci mých slovníkových hesel se vyskytuje větší množství akronymie než u analýzy T. Slaměnikové a O. Švarného. To však může být dáno výjimečnou shodou typů sledů ve vybraném úseku slovníku, avšak lze tvrdit, že mé výsledky v podstatě korespondují se závěry obou autorů.

Tabulka 14: Výsledky analýzy kól

Typ	podtyp	počet	rytmus	počet	
Jednosledové	-	261 18,1 %	AKR	86 (6 %)	
			DE	75 (5,2 %)	
			AS	85 (5,9 %)	
			Lichá slabika	15 (1 %)	
Vícesledové	Bez sousedství arzí	780 54,3 %	AKR	Jako celek	520 (36,2 %)
				Více za sebou	3 (0,2 %)
				S descendencí	3 (0,2 %)
			DE	Více za sebou	212 (14,8 %)
				AS	Více za sebou
			AS+DE		5 (0,3 %)
			ostatní		2 (0,2 %)
			Se sousedstvím arzí	283 19,7 %	AKR
	S ascendencí	44 (3,1 %)			
	S descendencí	44 (3,1 %)			
	Lichá slabika před	35 (2,4 %)			
	Lichá slabika za	13 (0,9 %)			
	Dva sledy s descendencí	7 (0,5 %)			
	s ascendencí i descendencí	5 (0,3 %)			
	DE	Lichá slabika před			29 (2 %)
	AS	Lichá slabika za			4 (0,3 %)
	AS+DE				27 (1,9 %)
	ostatní				10 (0,7 %)
	S vloženou atónickou slabikou	99 6,9 %	AKR	Více za sebou	23 (2,3 %)
				S descendencí	28 (2,8 %)
				S ascendencí	15 (1,5 %)
			AS+DE		29 (2,9 %)
			ostatní		4 (0,4 %)
	Se sousedstvím arzí i s vloženou atónickou slabikou	14 1 %	AKR	Více za sebou	3 (0,2 %)
				S descendencí	1 (0,1 %)
				S ascendencí	2 (0,1 %)
				S descendencí i ascendencí	4 (0,3 %)
			ostatní		4 (0,3 %)

Závěr

V této bakalářské práci jsem si kladla za cíl, pokračovat ve zpracování analýzy rytmického členění příkladových vět v prozodické transkripci čtyřdílného *Učebního slovníku jazyka čínského*. Konkrétně jsem se zabývala větami obsaženými v heslech 247–330. Předlohou pro zpracování mi byl popis části zanalyzovaného textu v prozodické transkripci v *Hovorové čínštině v příkladech III.*, kterou provedl pan O. Švarný. Ta mi pomohla porozumět, jakým způsobem postupovat při analyzování vzorku. Práci jsem směřovala především k jednotlivému zpracování suprasegmentálních jednotek, tak jako to dělal sám autor slovníku. Převod textu v prozodické transkripci do elektronické podoby v budoucnu poslouží jak k analýze všech příkladových vět, tak k doplnění fonologického českého a čínského znakového zápisu exemplifikačních vět v nové elektronické podobě díla.

Během mého zpracovávání vzorku jsem se seznámila mimo jiné s informacemi týkajícími se prozodického výzkumu ve světě. Většina ze zahraničních vědců se zaměřovala pouze na dílčí suprasegmentální jevy, zatímco O. Švarný nahlíží na problematiku prozodie čínského jazyka komplexně. V další kapitole jsem popisovala samotný slovník, jeho makrostrukturu a mikrostrukturu. Následně jsem pokračovala teorií spjatou s PTR a popisem přípravy, zpracování a výsledků analýzy mého vzorku.

Celkem jsem analyzovala 801 exemplifikačních vět, dělících se na 1 437 kól, 2 984 segmentů a 8 525 slabik. Kóla obsahovala 3 455 sledů. Dá se říci, že rozbor zahrnoval tři hlavní podbody: analýzu lineárního členění, prominence slabik a analýzu rytmického členění. Analýza rytmického členění měla dvě úrovně, a to analýzu segmentů a kól. Obě úrovně na sebe navazují, jelikož analýza kól vychází především z analýzy segmentů. V mém vzorku se objevily jedno- až devítislabičné segmenty, kde u dvou- až tříslabičných segmentů převažovala descendance. U čtyř- až vícislabičných segmentů se frekventovaně vyskytovala akronymie. Výjimku tvořila jednosledová kóla, kde převažovala descendance a akronymie, které z procentuálního hlediska byly zastoupeny rovnoměrně. Při analýze kól jsem zaznamenala výskyt až šesti segmentů v jednom kólu. Co se týče výsledného porovnání jednotlivých typů rytmů v rámci kól, analýza ukázala, že akronymie tvoří necelých sedmdesát procent výskytu. Celkové výsledky se téměř neodlišují od výsledků pana Švarného.

Důležitou součástí práce jsou i rozsáhlé přílohy přiložené k tištěné verzi práce na CD: věty v prozodické transkripci, český překlad exemplifikačních vět, věty v čínských znacích, samotná analýza suprasegmentálních prvků vzorku, jež obsahuje konkrétní řešení, ke kterým jsem ve své práci došla. Přínos práce spočívá především v dalším pokroku celkové analýzy slovníku, jehož zpracování stále probíhá. Tato bakalářská práce otevírá otázku do budoucna o možnosti zpracování PTR v přesnější a jednotnější formě, jelikož každá část je zpracovávána jednotlivě, a proto je možné, že se v souhrnných výsledcích objeví odchylky.

Resumé

The aim of my bachelor thesis is to look into a character of the rhythmical structure of the prosodic transcription's examples from *Learner's Dictionary of Modern Chinese*, which was created by O. Švarný. Specifically, I focus on 801 sentences contained in 247–330. The first step of my diploma thesis is to translate the printed text of the exemplary sentences into the electronic form. On the basis of the transformed text, I analyze the linear phrasing of the sample, where I scrutinize the number and length of coles, segments, and number of syllables. I also analyze the structure of the rhythm of individual segments. After that I analyze a structure of rhythm of each segment, where the main point of my interest is seven degrees of syllable prominence, determination and proportional representation of rhythm types (falling intonation, rising intonation, acronymic). Another important aspect is analysis of coles, where I determine length and character of colon. On the end I compare the results of my bachelor thesis with O. Švarný's results.

Key words: prosodic transcription, Oldřich Švarný, linear segmentation, seven degrees of syllable prominence, rhythm, segment, colon, prominence, ictus, falling intonation, rising intonation, acronymic structure

Seznam literatury

CUTLER, ANNE, DELPHINE OAHAN a WILMA VAN DONSELAAR. Prosody in the Comprehension of Spoken Language: A Literature Review*. *LANGUAGE AND SPEECH* [online]. 1999, 40(2), 141-201 [cit. 2018-01-20]. ISSN 0095-4470/99/010055. Dostupné z: http://pubman.mpg.de/pubman/item/escidoc:68854/component/escidoc:503903/Cutler_1997_Prosody+in+the+comprehensive.pdf

Čínština. *Hua.cz* [online]. 2008 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://www.hua2.cz/cinstina/>.

DEFRANCIS: *Beginning Chinese*. New Haven: Yale University Press, 1963.

Dictionary of Spoken Chinese. New Haven: Yale University Press, 1966.

DOBEČKA, Vlastimil. *Srovnání gramatického systému Oldricha Švarného a Zhu Dexiho*. Olomouc, 2012, s. 102. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta filozofická. Vedoucí práce David UHER.

FILIPSKÝ, Jan, ed. *Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 620 s. Kdo byl kdo. ISBN 80-85983-59-1.

HLADÍKOVÁ, Kamila. *Moderní čínská literatura: učební materiál pro studenty sinologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3840-5.

CHEN, Sin-Horng, Shaw-Hwa HWANG a Yih-Ru WANG. An RNN-Based Prosodic Information Synthesizer for Mandarin Text-to-Speech. *IEEE TRANSACTIONS ON SPEECH AND AUDIO PROCESSING* [online]. 1998, 6(3), 226-239 [cit. 2018-01-20]. ISSN 1063-6676/98. Dostupné z: <https://ir.nctu.edu.tw/bitstream/11536/32634/1/000073145000003.pdf>.

LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Učebnice (UP). ISBN 8024407205.

POSPĚCHOVÁ, Zuzana. *Tónové změny v moderní čínštině ze sociolingvistické perspektivy*. Olomouc, 2016, s. 231. Doktorská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta filozofická. Školitel David UHER.

SHEN, Xiao-nan Susan. *The prosody of Mandarin Chinese: učební materiál pro studenty sinologie*. Berkeley: University of California Press, c1990. ISBN 05-200-9750-5.

SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza. Rytmičké členění příkladových vět Učebního slovníku jazyka čínského (hesla 1–50). *Dálný Východ*. Olomouc, 2016, IV(2), 64-82. ISSN 1805-1049.

ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David. *Hovorová čínština: úvod do studia hovorové čínštiny*. 2., přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 190 s. ISBN 80-244-0298-x.

ŠVARNÝ, Oldřich a UHER, David. *Prozodická gramatika čínštiny*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 163 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4205-1.

ŠVARNÝ, Oldřich et al. *Hovorová čínština v příkladech*. 1. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 237 s. ISBN 80-7067-817-8.

ŠVARNÝ, Oldřich et al. *Hovorová čínština v příkladech*. 3. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. 251 s. ISBN 80-7067-819-4. s. 23.

ŠVARNÝ, Oldřich. *Učební slovník jazyka čínského*. I. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 8070679077.

ŠVARNÝ, Oldřich. *Učební slovník jazyka čínského*. II. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 8070679077.

TŘÍSKOVÁ, Hana. *Segmentální struktura čínské slabiky*. Praha: Karolinum, 2012, 440 s. ISBN 978-80-246-2181-4.

TŘÍSKOVÁ, Hana. Za Oldřichem Švarným a jeho prozodickou transkripcí čínštiny [online]. *Nový Orient*. 2011, č. 3, s. 40-43. ISSN 0029-5302 [cit. 6. 3. 2017]. Dostupné z:

http://www.orient.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/orient/kontakty/pracovnici/publikace/Triskova/Svarny_NO_2011_No3.pdf.

XU, Yi. Effects of tone and focus on the formation and alignment of f_0 contours. *Journal of Phonetics*[online]. 1999, 27(1), 55-105 [cit. 2018-01-20]. ISSN

0095-4470/99/010055.

Dostupné

z:

<https://pdfs.semanticscholar.org/44a3/3e1362507d1d2951d16d1aae870d2d434de9.pdf>.

Seznam příloh

Přílohy na CD

Příloha 1 Věty v prozodické transkripci

Příloha 2 Věty ve znacích

Příloha 3 Věty v českém jazyce

Příloha 4 Analýza segmentů a kól

Přílohy dokumentu

Příloha č. 1 Protokol analýzy

Přílohy dokumentu

PROTOKOL ANALÝZY			
Hesla:	0247-0330	Počet segmentů:	2 984
Počet vět:	801	Počet sledů:	3 455
Počet kól:	1 437	Počet slabik:	8 525
<p>PROMINENCE SLABIK zdůrazněně tónické (1 411), plně tónické iktové (2 324), plně tónické neiktové (1 187), oslaběně tónické iktové (246), oslaběně tónické neiktové (818), atonické (2 539)</p>			
<p>SEGMENTY jednoslabičné jednoiktové (151) dvojslabičné jednoiktové (1 166): AS (435), DE (731) trojslabičné (924):</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednoiktové (598): DE (189), pDE (264), AS (66), ASe (79) • douiktové AKR (326) <p>čtyřslabičné (493):</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednoiktové (114): AS (5), ASe (18), ASee (6) DE (28), pDE (45), AS+DE (11), DE+AS (1) • douiktové (379): AKR (144), AKRe (76), pAKR (50), DE+DE (104), AS+AS (2), AS+DE (3) <p>pětislabičné (176):</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednoiktové (14): AS+DE (3), ASe (1), ASee (1), ASee (3), pDE (6) • douiktové (140): DE+DE (36), pDE+DE (23), AKR (15), AKR+DE (5), AKRe (18), AKRee (2), pAKR (14), pAKRe (12), AS+AS (4), AS+AKR (1), AS+p/e+DE (10) • trojiktové AKR (22) <p>šestislabičné (48):</p> <ul style="list-style-type: none"> • douiktové (19): AKR (1), AKRee (4), AS+AS (1), AS+p/e+DE (2), DE+DE (3), pDE+DE (6), pAKR (1), pAKRe (1) • trojiktové (29): DE+DE+DE (5), AKR (11), pAKR (6), AKRe (4), AKR+p/e+DE (3) <p>sedmi- a vícislabičné (17):</p> <ul style="list-style-type: none"> • douiktové (2): pAKR (1), AKR+DE(1) • trojiktové(14):AKR (4), AKRe (3), pAKR (1), pAKRe (1), AKR+p/e+DE (2), AS+AKR+AS (1), DE+DE+DE(1), pDE+DE+DE (1) • čtyřiktové(1): AKRee (1) 			
<p>KÓLA počet segmentů: jeden (356), dva (708), tři (300), čtyři (55), pět (16), šest (2) tvořena jedním sledem (261): AKR (86), DE (75), AS (85), lichá slabika (15) tvořena dvěma a více sledy (1 176):</p> <ol style="list-style-type: none"> a) bez sousedství arzí (780): AKR (520), opakující se AKR (3), AKR+DE (3), opakující se DE (212), opakující se AS (35), AS+DE (5), ostatní (2) b) sousedství arzí (283): rozděleno podle místa, kde dochází ke kontaktu, AS i DE se mohou opakovat): jedna až dvě AKR za sebou (66), AS +AKR (44), AKR+DE (44), AKR+AKR+DE (7), AS+AKR+DE (5), AS+DE (27), AS+lichá iktová slabika (4), lichá iktová slabika+AKR (35), AKR+lichá iktová slabika (13), lichá iktová slabika+DE (29), ostatní (10) c) atonická slabika mezi dvěma arzemi (99): odděluje AS+AKR (15), AKR+DE (28), více AKR za sebou (23), AS+DE (29), ostatní (4) d) se sousedstvím arzí i atónickou slabikou mezi arzemi (14): více AKR (3), AS+více AKR (2), více AKR+DE (1), AS+AKR+DE (4), ostatní (4) 			

Použité zkratky

AKR = akronymická struktura; AS = ascendentní sled; DE = descendentní sled

p = předklonka; e = příklonka